

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาล ตำบล ชายแฉ่มวัฒนา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนแนวคิด ทฤษฎีของการมีส่วนร่วมของประชาชนและค้นคว้างานวิจัยต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา วิจัยตามลำดับต่อไปนี้

1. หลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
2. หลักการและทฤษฎีการปกครองส่วนท้องถิ่น
3. การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล
4. แนวคิดและทฤษฎีการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น
5. บริบทเทศบาลตำบลชายแฉ่มวัฒนา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในที่นี้ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาซึ่งมี นักวิชาการที่มีความรู้หลายท่าน ได้ให้ความหมายไว้มากมาย ทั้งนี้ที่คล้ายและแตกต่างกัน ดังนี้ จินดา มณีเนตร (2540: 12-13) ให้ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง ความร่วมมือของ ประชาชนไม่ว่าปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกัน และเข้าร่วมรับผิดชอบ หรือเข้าร่วม กิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เพื่อดำเนินการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ต้องการ โดย การกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์การ เพื่อให้บรรลุถึงการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540: 12) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจใดๆ ที่มีผลกระทบต่อตัวประชาชน

อรุณ รักธรรม (2540: 270) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมในด้านของการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงาน หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการใดกระบวนการหนึ่งขององค์การ

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2541: 17) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง เปิดโอกาสให้ประชาชน ไม่ว่าจะบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะผ่านทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมกระทำที่มีผลกระทบต่อตนเองหรือชุมชน

นดา คำริเลิศ (2542: 21) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนมีการปฏิบัติ ร่วมกันในการพัฒนาชุมชน โดยความสมัครใจในลักษณะของการร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผล ร่วมบำรุงรักษา และร่วมรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ

พรอัมรินทร์ พรหมเกิด (2543: 2) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การกระทำที่มี จุดมุ่งหมายที่จะเข้าไปมีอิทธิพล ต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลหรือนโยบายสาธารณะหรือการเลือกผู้นำของรัฐบาลทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ซึ่งการกระทำดังกล่าวอาจมีความหมาย สำคัญแตกต่างกันไป

ภาวิน ศิริประภาณุถ (2547: 1) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่สะท้อนถึงความต้องการที่แท้จริงของคนส่วนใหญ่ในสังคม ซึ่งการตัดสินใจในลักษณะดังกล่าว จะนำมาซึ่งนโยบายภาครัฐ ที่ทำให้สังคมส่วนรวมได้รับประโยชน์สูงสุด ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่พึงปรารถนา

ฉัชชาภัทร อุ๋นตรงจิตต์ (2548: 109) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การกระจายอำนาจในการปกครอง ซึ่งสามารถส่งผ่านอำนาจบางอย่างทางการเมือง มายังหน่วยงานเล็กๆ ทางการเมืองที่เป็นระดับรากหญ้า ทำให้สามารถใช้ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น

จากความหมายข้างต้นการมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมกิจกรรม/โครงการต่างๆ มีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ รวมถึงการร่วมรับผิดชอบและการตรวจสอบกิจกรรม/โครงการนั้นๆ การมีส่วนร่วมของชุมชนจะต้องมีขึ้น โดยตลอดตั้งแต่ขั้นการ ร่วมวางแผน โครงการ การเสียดลู่กำลัง แรงงาน วัสดุ กำลังเงิน หรือทรัพยากรใดๆ ที่มีอยู่ในชุมชน

ประเภทและลักษณะของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นมีหลายประเภทและหลายลักษณะขึ้นอยู่กับกิจกรรมของการเข้าไปมีส่วนร่วม โดยมีนักวิชาการที่ได้ให้ความหมายหรือแนวคิดไว้ ดังนี้

อาร์นสไตน์ (Arnstein, 1969: 215-217; อ้างถึงใน ชูชาติ พ่วงสมจิตต์, 2540: 18) เห็นว่าการมีส่วนร่วมจะมีลักษณะมากน้อยเพียงใด ให้พิจารณาว่าผู้นำเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปร่วมในการใช้อำนาจและมีบทบาทในการควบคุมได้เท่าใด ซึ่งเป็นข้อบ่งบอกถึงภาวะผู้นำที่เป็นประชาธิปไตย (Democratic Leadership) ว่ามีสูงหรือต่ำ อาร์นสไตน์ได้ใช้อำนาจการตัดสินใจเป็นเกณฑ์ในการบ่งบอกการมีส่วนร่วมโดยสรุปเป็นขั้นบันได (Participation Ladder) 8 ขั้นและใน 8 ขั้น จัดได้เป็น 3 กลุ่ม หรือ 3 ประเภท ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมเทียม หรือไม่มีส่วนร่วม
2. การมีส่วนร่วมพอเป็นพิธี หรือร่วมเพียงบางส่วน
3. การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง คือ มีอำนาจและบทบาทมาก

บุญเทียม อังสวัสดิ์ (2542: 19) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมมีลักษณะเป็นบันไดการมีส่วนร่วม (Participation Ladder) 8 ขั้น ใช้อำนาจการตัดสินใจของประชาชนเป็นเกณฑ์ จำแนกระดับการมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นต่ำสุด คือประชาชนไม่มีอำนาจตัดสินใจใดๆ ไปจนถึงขั้นสูงสุด คือ อำนาจเป็นของประชาชน ดังนี้

ขั้นที่ 1-2 เรียกว่า การมีส่วนร่วมเทียม หรือไม่มีส่วนร่วม หมายถึง ประชาชนยังไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างแท้จริง

ขั้นที่ 3-5 เรียกว่า การมีส่วนร่วมระดับพิธีกรรมหรือการมีส่วนร่วมบางส่วน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม ได้บางส่วน บางเรื่องเท่านั้น เพราะบางส่วนผู้มีอำนาจเต็มสงวนไว้

ขั้นที่ 6-7 เรียกว่า การมีส่วนร่วมระดับอำนาจเป็นของประชาชนซึ่งเป็นระดับที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมาก

ขั้นที่ 8 เรียกว่า ขั้นควบคุม โดยประชาชนเป็นการใช้อำนาจตัดสินใจของประชาชน โดยผ่านตัวแทนหรือประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจเอง

เมตต์ เมตต์การุณจิตต์. (2547: 18) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมโดยทั่วไป มี 2 ประเภท ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมโดยตรง เช่น การเสนอแนะ การให้ข้อคิด การร่วมในการตัดสินใจ การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ
2. การมีส่วนร่วมโดยอ้อม เช่น การบริจาคเงินทรัพย์สิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน เข้าช่วยสมทบ ไม่รวมประชุมแต่ยินดีให้ความร่วมมือ

สรุป ประเภทการมีส่วนร่วมโดยจำแนกได้ 2 ประเภท คือ การมีส่วนร่วมโดยตรง ซึ่งเป็น การเสนอแนะ การให้ข้อคิด การร่วมในการตัดสินใจและการมีส่วนร่วมโดยอ้อมเป็นการให้ การสนับสนุน ส่งเสริมให้บรรลุเป้าหมายเท่านั้น เช่น การบริจาคเงินทรัพย์สิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน เข้าช่วยสมทบ ไม่ได้เข้าร่วมประชุมแต่ยินดีร่วมมือ โดยลักษณะการมีส่วนร่วมนั้นจะมี ลักษณะมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับประชาชนได้เข้าไปร่วมในการใช้อำนาจและมีบทบาทในการ ควบคุมอำนาจนั้น

ประโยชน์การมีส่วนร่วมของประชาชน

การจัดการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีประสิทธิภาพ ช่วยให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรม โครงการต่าง ๆ มีประโยชน์หลายประการ นักวิชาการกล่าวถึงประโยชน์ ของมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

พัชรี สีโรรสและคณะ (2548: 9) กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ดังนี้

1. เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ในการตัดสินใจให้ รอบคอบขึ้น
2. การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เมื่อการตัดสินใจนั้น ได้รับการยอมรับ จะช่วยลด ความขัดแย้งระหว่าง การนำไปปฏิบัติ
3. การสร้างฉันทามติ ลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรมในการ ตัดสินใจของรัฐ
4. การเพิ่มความง่ายในการนำไปปฏิบัติ สร้างให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ
5. การมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นสามารถลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรงได้
6. ช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชนและไวต่อความรู้สึกห่วงกังวล ของประชาชนและเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความห่วงกังวลของประชาชน

ธนศ ปราบพยัคฆา กล่าวถึง (2551: 12) ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ว่า มีประโยชน์ต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานเป็นอย่างมาก ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยปรับปรุงคุณภาพของการตัดสินใจให้ดีขึ้น ซึ่งจะเป็นการช่วยในการคาดเดาถึง ปัญหาและพิจารณาถึงการแก้ปัญหาที่ดีกว่า
2. ช่วยลดค่าใช้จ่ายและความล่าช้า
3. เมื่อเกิดการมีส่วนร่วมที่ดีแล้ว สามารถนำผล ไปปฏิบัติได้ง่ายกว่า
4. ส่งเสริมให้โครงการที่นำไปปฏิบัติยั่งยืน

5. หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าอย่างรุนแรง
6. มุมมองว่ามีความเสี่ยงลดลง
7. เป็นการพัฒนาประชาสังคม โดยทำให้กลุ่มประชาสังคมกลับสู่การทำงานของกระบวนการซึ่งจากประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

สรุป ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมนั้นช่วยให้ประชาชน ได้ตระหนักและเล็งเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม ปรับปรุงคุณภาพของการตัดสินใจ หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าอย่างรุนแรง อันจะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากขึ้นเนื่องจากประชาชนเล็งเห็นประโยชน์ที่ตนเองได้รับอันเป็นการส่งเสริมการแสดงออกทางประชาธิปไตยทางหนึ่ง

การบริหารจัดการกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

การจัดการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องที่มีความละเอียดอ่อนและจำเป็นจะต้องดำเนินงานโดยผู้มีความรู้ความเข้าใจและมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน มิฉะนั้นอาจประเมินสถานการณ์ไม่ถูกต้องและอาจทำให้เกิดปัญหาที่ไม่คาดคิดขึ้น การปฏิบัติงานจึงควรใช้ผู้ที่เปี่ยมมืออาชีพที่เข้าใจหลักการและแนวทางในการจัดการการมีส่วนร่วมให้ประสบผลสำเร็จ การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงต้องมีการวางแผนให้เป็นขั้นเป็นตอน และมีการประเมินปัญหาความสำเร็จในแต่ละขั้นตอน และนำมาปรับวิธีการดำเนินงานในขั้นต่อไปให้เหมาะสมกับสถานการณ์พัชรี สิริโรสและคณะ (2549: 10) ได้กล่าวถึง แนวทางการบริหารจัดการการมีส่วนร่วมให้ประสบผลสำเร็จ ต้องให้ความสำคัญในการบริหารจัดการการมีส่วนร่วม คือ

1. หัวใจหรือหลักการพื้นฐานของการจัดการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ผู้บริหารโครงการต้องยึดถือ ประกอบด้วยหลัก 4 S คือ

1.1 Starting Early (การเริ่มต้นเร็ว) กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องเริ่มต้นตั้งแต่ระยะแรก มีการให้ข้อมูล กระตุ้นให้เกิดความคิดเห็น และให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อนการตัดสินใจ นอกจากนี้ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่ต้น มีประโยชน์ช่วยให้ประชาชนมีเวลาคิดถึงทางเลือกหรือแนวทางแก้ปัญหาของชุมชนที่เหมาะสมมากขึ้นและเป็นข้อมูลในการพัฒนาโครงการ

1.2 Stakeholders (ครอบคลุมผู้ที่เกี่ยวข้อง) หลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมอีกประการ หนึ่งคือ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง ผู้ที่ได้รับผลกระทบหรือผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อมถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียควรมีโอกาสเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมแต่กลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงอาจถือว่าต้องรับฟังข้อมูลหรือปรึกษาหารือเป็นอันดับแรกๆ

1.3 Sincerity (ความจริงใจ) การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่มีความละเอียดอ่อน และความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วมและประชาชน ถือว่าเป็นมิติที่มีความสำคัญในการบริหารการมีส่วนร่วมให้ประสบผลสำเร็จหน่วยงานเจ้าของโครงการหรือผู้มีอำนาจอนุมัติต้องจัดกระบวนการอย่างจริงจัง เปิดเผย ซื่อสัตย์ ปราศจากอคติและมีการสื่อสารสองทางอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและเพียงพอตอบสนองต่อความสงสัยของผู้มีส่วนได้เสีย รวมทั้งแจ้งความก้าวหน้าหรือการเปลี่ยนแปลงของโครงการอย่างต่อเนื่อง

1.4 Suitability (วิธีการที่เหมาะสม) การเลือกเทคนิคหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เหมาะสม โดยพิจารณาจากประเภทและขนาดของโครงการ ความหลากหลายและลักษณะที่แตกต่างกันของพื้นที่และของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ตลอดจนความแตกต่างด้านวัฒนธรรม สังคมและค่านิยม ระดับความสนใจของชุมชนในประเด็นหรือโครงการ ความสามารถและความพร้อม รวมทั้งข้อจำกัดของหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดกระบวนการมีส่วนร่วม

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีประสิทธิภาพควรมีการวางแผน ซึ่งประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก คือ

2.1 ขั้นเตรียมการ โดยจะต้องกำหนดทีมงานหรือผู้รับผิดชอบ ตรวจสอบสถานการณ์ภายในหน่วยงานที่รับผิดชอบในการตัดสินใจ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง ระยะเวลาการจัดกิจกรรมและงบประมาณเป็นต้น และประเมินสถานการณ์สาธารณะ กำหนดระดับความสนใจของสาธารณะหรือชุมชนในประเด็นที่ต้องสนใจ

2.2 ขั้นการวางแผน จากข้อมูลต่างๆ ในขั้นการเตรียมการ ทีมงานต้องนำมาวิเคราะห์เพื่อจัดทำแผนการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยกำหนดผู้มีส่วนได้เสีย และวิเคราะห์ความสำคัญของผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ ตลอดจนนำมาเขียนแผนการมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดความชัดเจนและก่อให้เกิดความร่วมมือในการประสานงาน

2.3 ขั้นนำไปสู่การปฏิบัติ หลังจากมีแผนการมีส่วนร่วมต่อไป คือ การดำเนินการตามแผน ซึ่งต้องมีการจัดทำแผนปฏิบัติการของแต่ละกิจกรรมการมีส่วนร่วม เช่น การจัดเวทีสาธารณะต้องตัดสินใจว่าจะจัดที่ใด ใครเป็นวิทยากร เป็นต้น

สรุป การบริหารจัดการมีส่วนร่วม เป็นความสามารถในการจัดการให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง โดยมีหลักการพื้นฐานอยู่ 2 ส่วน คือ หัวใจหรือหลักการพื้นฐานของการจัดการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ผู้บริหารโครงการต้องยึดถือ และการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีการวางแผน ประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้การบริหารจัดการประสบความสำเร็จในการจัดทำโครงการที่ตั้งไว้

หลักการและทฤษฎีการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Government) ถือเป็นรูปแบบหนึ่งที่เป็นพื้นฐานการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และมีความสำคัญต่อการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนท้องถิ่นที่มีสภาพปัญหาสังคมวัฒนธรรมความเป็นอยู่และทรัพยากรธรรมชาติที่แตกต่างกัน รัฐบาลกลางในฐานะที่ต้องดูแลประชาชนโดยรวมของประเทศ ย่อมไม่สามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง การมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่นของประชาชนจึงเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ทำให้รัฐบาลเปลี่ยนแปลงการปกครองแบบศูนย์รวมอำนาจจากส่วนกลาง (Centralization) มาสู่การปกครองแบบกระจายอำนาจ (Decentralization) มากขึ้น เพื่อให้สิทธิแก่ชุมชนในการตัดสินใจดำเนินการกิจของท้องถิ่น

ความหมายของการปกครองส่วนท้องถิ่น

การให้ความหมายเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีนักวิชาการหรือนักคิดได้บัญญัติ คำว่าการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ ซึ่งอาจแตกต่างกันบ้างในการใช้คำ ส่วนวนและรายละเอียดเท่านั้น แต่ในหลักการที่สำคัญมีนัยที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้

โกวิท พวงงามและอลงกรณ์ อรรถแสง (2547: 13) มีความเห็นว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง องค์การที่มีหน้าที่บริหารงานในแต่ละท้องถิ่น มีผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้บริหารงานอย่างอิสระ ในเขตพื้นที่ที่กำหนดมีอำนาจในการบริหารการเงินและการคลัง กำหนดนโยบายของตนเองรวมทั้งหน้าที่ดำเนินกิจกรรมภายในกรอบที่กฎหมายบัญญัติเพื่อประโยชน์ของรัฐและประชาชนในท้องถิ่น

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2547: 22) ให้ความหมายว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การปกครองซึ่งส่วนราชการ ได้มอบอำนาจในการปกครองและการบริหารกิจการให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในขอบเขตอำนาจหน้าที่และพื้นที่ของคนที่กำหนดไว้ตามกฎหมายโดยมีความเป็นอิสระตามควร

วุฒิสาร ตันไชย (2547: 1) นิยามว่า การปกครองส่วนท้องถิ่น คือ การปกครองที่รัฐบาลกลางหรือส่วนกลางได้กระจายอำนาจไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์กรที่มีสิทธิตามกฎหมาย มีพื้นที่และประชากรเป็นของตนเอง ประการสำคัญขององค์กรดังกล่าวจะต้องมีอำนาจอิสระ (Autonomy) ในการปฏิบัติอย่างเหมาะสมการมอบอำนาจจากส่วนกลางมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ฮอลโลเวย์ (Holloway, 1951: 101-103.,อ้างถึงใน ปธาน สุวรรณมงคล, 2547 : 1-2)
นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง องค์การที่มีอาณาเขตแน่นอน มีประชากรตามหลักเกณฑ์
ที่กำหนดไว้ มีอำนาจการปกครองตนเอง มีการบริหารการคลังของตนเอง และมีสภาท้องถิ่น
ที่สมาชิกได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน

คลาร์ก (Clarke.1957: 87-89) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง หน่วยการปกครอง
ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องกับการให้บริการประชาชน ในเขตพื้นที่หนึ่งพื้นที่ใด โดยเฉพาะและ
หน่วยการปกครองดังกล่าวนี้ จัดตั้งและอยู่ในความดูแลของรัฐบาลกลาง

มอนตากู (Montagu.1984: 574) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองซึ่ง
หน่วยการปกครองท้องถิ่น ได้มีการเลือกตั้ง โดยอิสระเพื่อเลือกผู้ที่มีหน้าที่บริหารการปกครอง
ท้องถิ่นมีอำนาจอิสระพร้อมความรับผิดชอบซึ่งคนสามารถที่จะใช้ได้โดยปราศจากการควบคุมของ
หน่วยการบริหารราชการส่วนกลางหรือภูมิภาค แต่ทั้งนี้หน่วยการปกครองท้องถิ่น ยังต้องอยู่ภายใต้
บทบังคับว่าด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศ ไม่ได้กลายเป็นรัฐอิสระใหม่แต่อย่างใด

สรุป หลักการปกครองท้องถิ่นเป็นการปกครองของชุมชนหนึ่ง ซึ่งชุมชนเหล่านั้นอาจมี
ความแตกต่างกัน ในด้านความเจริญจำนวนประชากรหรือขนาดของพื้นที่ มีอำนาจอิสระในการ
ปฏิบัติหน้าที่ตามความเหมาะสม มีสิทธิตามกฎหมายที่จะดำเนินการปกครองตนเองมีคณะผู้บริหาร
ในการบริหารงานและสภาพเทศบาลเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ

วัตถุประสงค์ของการปกครองส่วนท้องถิ่น

การปกครองส่วนท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์ในการปกครองโดยมุ่งเน้นให้ประชาชนเข้ามามี
ส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชนของตนเอง นักวิชาการจำแนกวัตถุประสงค์ในการปกครอง
ส่วนท้องถิ่น ดังนี้

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539:5 อ้างถึงใน วาสนา บัวเทา. 2551: 25) ได้จำแนกวัตถุประสงค์
ของการปกครองท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. เพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐบาลเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนว่าในการบริหารประเทศ จะต้อง
อาศัยเงินงบประมาณเป็นหลัก หากเงินงบประมาณจำกัด ภารกิจที่จะต้องบริการ ให้กับชุมชนต่างๆ
อาจไม่เพียงพอ ดังนั้นหากจัดให้มีการปกครองท้องถิ่น หน่วยการปกครองนั้นๆ ก็สามารถมีรายได้
มีเงินงบประมาณของตนเองเพียงพอ ที่จะดำเนินการสร้างสรรค์ความเจริญให้กับท้องถิ่น ได้จึงเป็น
การแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ได้เป็นอย่างมาก การแบ่งเบาหนี้เป็นการแบ่งเบาทั้งในด้านการเงิน
ตัวบุคคล ตลอดจนเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ

2. เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริงเนื่องจากประเทศมีขนาดใหญ่ ความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่นที่ ย่อมมีความแตกต่างกัน การรอรับการบริการจากรัฐบาลแต่อย่างเดียว อาจไม่ตรงตามความต้องการที่แท้จริงและล่าช้า หน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีประชาชน ในท้องถิ่นเป็นผู้บริหารเท่านั้น จึงจะสามารถตอบสนองความต้องการนั้นได้

3. เพื่อความประหยัด โดยที่ท้องถิ่นแต่ละแห่งมีความแตกต่างกัน สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนก็ต่างไปด้วย การจัดตั้งหน่วยปกครองท้องถิ่นขึ้นจึงมีความจำเป็นโดยให้อำนาจหน่วยการปกครองท้องถิ่นจัดเก็บภาษีอากร ซึ่งเป็นวิธีการหารายได้ให้กับท้องถิ่นเพื่อนำไปใช้ในการบริหารกิจการของท้องถิ่น ทำให้ประหยัดเงินงบประมาณของรัฐบาล ที่จะต้องจ่ายให้กับท้องถิ่น ทั่วประเทศเป็นอันมาก และแม้จะมีการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาล ไปให้บ้างแต่ก็มีเงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่างรอบคอบ

4. เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษารูปการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน จากการที่การปกครองท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ไม่ว่าจะโดยการสมัครรับเลือกตั้งเพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นเลือก เข้าไปทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายนิติบัญญัติของหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นก็ตาม การปฏิบัติหน้าที่ที่แตกต่างกันนี้มีส่วนในการส่งเสริมการเรียนรู้ถึงกระบวนการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับชาติได้อย่างดี

โกวิท พวงงาม (2550: 34) การปกครองท้องถิ่นเป็นการกระจายอำนาจจากส่วนกลาง เพื่อให้ท้องถิ่น ได้มีการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดงบประมาณ ตลอดจนอำนาจหน้าที่อื่น โดยอยู่ในความกำกับดูแลจากส่วนกลาง มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- 3.1 ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาล ทั้งด้านการเงิน ตัวบุคคล เวลาที่ใช้ในการดำเนินงาน
- 3.2 เพื่อสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง
- 3.3 เพื่อให้หน่วยงานปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษารูปการปกครองระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน

สรุป การปกครองส่วนท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้โดยมี دستورัฐบาล ทั้งยังเป็นการวางรากฐานและส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย การมุ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองสามารถทำให้ประชาชนเรียนรู้ที่จะบริหารจัดการและพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน

ความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น

จากแนวความคิดในการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ทางการปกครองของรัฐในอันที่ จะรักษาความมั่นคงและความผาสุกของประชาชน โดยยึดหลักการกระจายอำนาจปกครอง และเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง การปกครองท้องถิ่นมีลักษณะสำคัญดังนี้

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2547: 22) จำแนกลักษณะสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ว่า เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้น โดยกฎหมายจากส่วนกลาง มีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย มีขอบเขตการปกครองที่แน่นอนและมีคณะผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นเป็นผู้รับผิดชอบต่อการบริหารงานอย่างเป็นอิสระและมีอำนาจในด้านการคลังมีอิสระในการกำหนดนโยบายและมีการบริหารงานของตนเอง

ประธาน สุวรรณมงคล (2547: 4-5) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นดังนี้

1. เป็นนิติบุคคล นิติบุคคลเป็นสิ่งที่เกิดขึ้น โดยอำนาจของกฎหมาย การเป็นนิติบุคคลจึงเป็นการแสดงถึงฐานะทางกฎหมาย สำหรับการปกครองท้องถิ่นถือเป็นนิติบุคคลในกฎหมายมหาชน โดยมีกฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ตามที่ระบุไว้ในกฎหมายนั้นๆ และสามารถก่อหนี้พันธะทางกฎหมาย
2. มีอำนาจหน้าที่เฉพาะจะมีการดำเนินกิจการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นกาลเฉพาะให้เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบนั้นๆ ซึ่งอาจเป็นการระบุน้ำที่ไว้โดยชัดเจน หรืออาจเป็นการระบุให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถริเริ่มกระทำการใดๆที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติห้ามไว้
3. ผู้บริหารมาจากการเลือกตั้ง โดยทั่วไปสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่น จะมาจากการเลือกตั้งจากประชาชน โดยสมาชิกสภาท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ส่วนผู้บริหารหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่นอาจมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน หรืออาจมาจากการเลือกตั้งทางอ้อม โดยสภาเป็นผู้เลือกคณะบริหารท้องถิ่นก็ได้ตามที่กฎหมายกำหนด
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง การมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ ของประชาชนในท้องถิ่นเป็นเรื่องสำคัญ ทั้งนี้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้ง โดยตรงและ โดยอ้อม

5. มีอิสระการบริหารอย่างเพียงพอ ในขอบเขตหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพบรรทัดฐานนโยบายและเป้าหมายที่กำหนด โดยรัฐบาลกลางมีหน้าที่เพียงสนับสนุนส่งเสริมและกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6. มีอำนาจในการจัดหารายได้และใช้จ่ายรายได้อย่างอิสระตามควร มีการจัดหารายได้ในท้องถิ่นของคนอย่างเพียงพอต่อการบริหารงาน มีแหล่งรายได้ที่ท้องถิ่นจัดเก็บเอง เพื่อแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

7. มีการกำกับดูแลจากรัฐ การปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นส่วนย่อยส่วนหนึ่งของรัฐและจัดตั้งโดยมีกฎหมายรองรับ มีโครงสร้างที่เป็นอิสระจากรัฐ การกำกับดูแลเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่าที่จำเป็น ไม่ขัดกับหลักความเป็นอิสระในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชน

พรชัย เทพปัญญาและคณะ (2547: 1) ให้ความเห็นว่าลักษณะสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เป็นองค์การที่มีการปฏิบัติงานต่อเนื่องกัน โดยไม่ขาดตอนไม่ใช่แค่ชั่วคราวหรือมีอำนาจที่จะกระทำกิจกรรมสาธารณะมีความสามารถที่จะทำสัญญากับบุคคลหรือนิติบุคคลได้ มีสิทธิฟ้องร้องหรือถูกฟ้องร้องคดีความในศาลได้และมีความสามารถที่จะเก็บภาษีของตนเอง

สรุป ลักษณะสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการปกครองที่เป็นนิติบุคคล มีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ให้เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่างๆ โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ประชาชนมีสิทธิเลือกและถอดถอนบุคคลที่จะเข้าปกครองตนเองได้

รูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินพุทธศักราช 2534 กฎหมายหลักที่กำหนดรูปแบบ การปกครองท้องถิ่นของประเทศไทยในปัจจุบัน ได้กำหนดการจัดระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ในท้องถิ่นที่เห็นสมควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง ดังนี้

รูปแบบองค์กรปกครองท้องถิ่นของประเทศไทย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม รวม 5 ประเภท ประกอบด้วย

1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วไป

1.1 องค์กรบริหารส่วนจังหวัด จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติองค์กรบริหารส่วนจังหวัดพุทธศักราช 2540 ปัจจุบันมีจำนวนทั้งหมด 75 แห่ง ซึ่งเท่ากับจำนวนจังหวัดของการปกครองส่วนภูมิภาค

1.2 เทศบาลและสุขาภิบาล จัดตั้งตามพระราชบัญญัติเทศบาลพุทธศักราช 2496 ต่อมาปี 2542 ได้มีการยกฐานะสุขาภิบาลขึ้นเป็นเทศบาล ซึ่งสามารถแบ่งเทศบาลออกได้เป็น เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล

1.3 องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบล่าสุดที่เริ่มจัดตั้งขึ้นภายใต้พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล เดือนธันวาคมพุทธศักราช 2537

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

2.1 กรุงเทพมหานคร เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิเศษที่จัดตั้งตามพระราชบัญญัติกรุงเทพมหานคร

2.2 เมืองพัทยา เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิเศษที่จัดตั้งตามพระราชบัญญัติเมืองพัทยา

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งจะประกอบด้วยฝ่ายบริหารและสภาท้องถิ่น โดยที่สมาชิกสภาท้องถิ่นได้รับการคัดเลือกจากประชาชนทุก 4 ปี ซึ่งหัวหน้าฝ่ายบริหารได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งจะทำหน้าที่ดูแลประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ และต้องประสานงานกับการปกครองส่วนกลางและภูมิภาคด้วย เช่น งบประมาณประจำปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละระดับต้องเสนอขอความเห็นชอบจากผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอ และการบริหารงบประมาณจะได้รับการตรวจสอบโดยสำนักตรวจเงินแผ่นดิน เพื่อให้การปกครองรวมไปถึงการบริหารประเทศและท้องถิ่นเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบได้อย่างราบรื่นนั้น ก็คือรายได้ที่เพียงพอสำหรับรายจ่ายที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่นั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่การจัดหาบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ

สรุป รูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน ประกอบด้วย องค์กรการบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิเศษ คือ กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา

แนวคิดและหลักการการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แนวคิดและหลักการการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือเป็นแนวคิดที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหา รวมไปถึงการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง มีสาระสำคัญดังนี้

ความหมายของการกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจ เป็นการขยายอำนาจจากการบริหารราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ผู้ท้องถิ่น เป็นปัจจัยสำคัญของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ที่ให้ความสำคัญต่อท้องถิ่น เพื่อตอบสนองความต้องการหรือแก้ไขปัญหของท้องถิ่นด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนเอง มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการกระจายอำนาจ ไว้ดังนี้

สิดางค์ แสงสุริย์วัชชรา (2545: 12) กล่าวถึง การกระจายอำนาจ หมายถึง การกระจายอำนาจ คือ หลักการจัดระเบียบการปกครองประเทศในระบอบประชาธิปไตย เป็นการถ่ายโอนภารกิจ หรือถ่ายโอนอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ส่วนท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) และมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย การปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง

พงศ์สัทพ์ ศรีสมทรัพย์ (2546: 20) ให้ความหมายของการกระจายอำนาจ คือ การที่รัฐบาลมอบอำนาจบางอย่างในการจัดทำบริการสาธารณะให้แก่ท้องถิ่น หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไปดำเนินการด้วยงบประมาณและเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเอง โดยที่ราชการบริหารส่วนกลางเพียงแต่ดูแลและควบคุมเท่านั้น มิได้เข้าไปบังคับบัญชาสั่งการ

สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2546ก :3) ให้ความหมายของการกระจายไว้ว่า การกระจายอำนาจ (Decentralization) เป็นการกระทำหรือมาตรการที่รัฐบาลกลางหรือการบริหารราชการส่วนกลาง ราชการส่วนภูมิภาค ได้มอบอำนาจให้ท้องถิ่นจัดทำกิจการหรือการบริการสาธารณะบางเรื่องภายในเขตของแต่ละท้องถิ่น หรือโอนภารกิจบริการสาธารณะบางกิจการจากรัฐไปให้หน่วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การจัดการกับภารกิจที่อยู่ศูนย์กลางให้กระจายออกไปจากศูนย์กลางนั้น เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนทั้งประเทศ สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2546ก: 1)

สยาม คำปริศา (2544: 128) นิยามการกระจายอำนาจ หมายถึง การบริหารจากส่วนกลาง ไปสู่ท้องถิ่นหรือการกระจายอำนาจบางส่วนให้แก่หน่วยการปกครองท้องถิ่น เพื่อให้มีอำนาจดำเนินการภายในอาณาเขตของตน ด้วยงบประมาณและเจ้าหน้าที่ของท้องถิ่นหรือองค์กรนั้นเอง โดยราชการส่วนกลางเพียงแต่ควบคุมแต่ไม่ได้เข้าไปบังคับบัญชาสั่งการ

สรุป การกระจายอำนาจเป็นการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบในการตัดสินใจทางการบริหารจากองค์กรบริหารในส่วนกลางไปสู่องค์กรหน่วยงานระดับล่างหรือส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในท้องถิ่นของคนเพื่อสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นและสามารถแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นของตนเองได้

การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทย เติบโตมาอย่างค่อนเนื่องหลังจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ 16 ปีพุทธศักราช 2540 ถือว่าเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่มีความชัดเจนในการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ดำเนินการร่างกฎหมายและส่งเสริมการกระจายอำนาจ โดยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.(2546)//การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น//4 มกราคม 2552./URL:<http://www.thailocalgov.net/menu4.1.html> ดังนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐมาตรา 78 กำหนดหลักการเกี่ยวกับการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดให้ รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นทั้งตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง พัฒนาระบบเศรษฐกิจท้องถิ่น และระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดจนโครงสร้างพื้นฐานฯ นอกจากนี้ในหมวด 9 ตั้งแต่มาตรา 282 ถึงมาตรา 290 ได้กำหนดให้รัฐจะต้องให้ความสำคัญเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายย่อมมีอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหาร การบริหารงานบุคคล การเงินการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเอง โดยเฉพาะ โดยรัฐบาลเป็นผู้กำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่าที่จำเป็นภายในกรอบของกฎหมายและเพื่อกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งยังกำหนดอำนาจของประชาชนในการถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นและการเสนอให้สภาท้องถิ่นออกข้อบัญญัติท้องถิ่น

2. พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพุทธศักราช 2542 ได้กำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง การจัดสรรสัดส่วนภาษีและอากรระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยคำนึงถึงภาระหน้าที่ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง

3. แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพุทธศักราช 2543 กำหนดกรอบแนวคิด เป้าหมายและแนวทางการกระจายอำนาจ เพื่อให้การกระจายอำนาจบรรลุตามเจตนารมณ์ที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่ 16 ปีพุทธศักราช 2540 โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายไม่เป็นแผนที่เบ็ดเสร็จ มีกระบวนการที่ ยืดหยุ่น และสามารถปรับวิธีการให้สอดคล้องกับสถานการณ์และการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ได้กำหนดกรอบแนวคิดไว้ 3 ด้าน คือ

3.1 ความอิสระในการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการ โดยยังคงรักษาความเป็นรัฐเดี่ยวและความมีเอกภาพของประเทศ การมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และความมั่นคงของชาติเอาไว้ได้ ตลอดจนการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองท้องถิ่นภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

3.2 ด้านการบริหารราชการแผ่นดินและการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น โดยการปรับบทบาทของราชการบริหารส่วนกลางและราชการบริหารส่วนภูมิภาคให้ส่วนท้องถิ่นเข้ามาดำเนินการแทนเพื่อให้ราชการบริหารส่วนกลางและราชการบริหารส่วนภูมิภาครับผิดชอบภารกิจมหภาคและภารกิจที่เกินขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านนโยบายและด้านกฎหมายเท่าที่ จำเป็น สนับสนุนด้านเทคนิควิชาการ และตรวจสอบติดตามประเมินผล

3.3 ด้านประสิทธิภาพการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณะที่ดีขึ้นหรือไม่ต่ำกว่าเดิม มีคุณภาพมาตรฐาน การบริหารมีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และรับผิดชอบต่อผู้ใช้บริการมากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมและชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมดำเนินงานและติดตามตรวจสอบ

สรุป การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ให้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการกำหนดนโยบายการบริหาร งานบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง โดยได้กำหนดพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 กำหนดหน้าที่และจัดบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งกำหนดกรอบแนวคิดเป้าหมายของการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพุทธศักราช 2543 เพื่อเป็นเป้าหมายในการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน

การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบเทศบาล

เทศบาล นับได้ว่าเป็นจุดกำเนิดของการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบแรกของประเทศไทย โดยถือกำเนิดขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พุทธศักราช 2476 ถือว่าเป็นหน่วยการปกครองที่ส่วนท้องถิ่นที่มีประวัติความเป็นมายาวนานที่สุด เมื่อพุทธศักราช 2440 รัชกาลที่ 5 ทรงมีพระราชดำริให้ทดลองจัดตั้งหน่วยการปกครองแบบใหม่ในระดับท้องถิ่น เรียกว่า สุขาภิบาล และมีการจัดตั้งกรมสุขาภิบาลขึ้นมาสำหรับเจ้าพนักงานที่จะเข้ามาดูแลสุขาภิบาลกรุงเทพฯ นั้น เสนาบดีกระทรวงนครบาลเป็นผู้เลือก (โกวิท พงงาม. 2550: 105)

การจัดตั้งเทศบาล

เทศบาลเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปหนึ่งของไทยปัจจุบันมีพระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช 2496 เป็นกฎหมายแม่บท กำหนดให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลทั้งนี้ (สมพงษ์ ทุ่งทวีวงศ์. 2542: 48) โดยแบ่งเทศบาลเป็น 3 ประเภท คือ

1. เทศบาลตำบล การยกฐานะท้องถิ่นใดให้เป็นเทศบาลตำบล กฎหมายไม่ได้กำหนดจำนวนราษฎร และความหนาแน่นของราษฎรไว้เพียงกำหนดให้เป็นท้องถิ่นที่มีพลเมืองหนาแน่นพอสมควรมีรายได้พอแก่การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายกำหนด ในทางปฏิบัติท้องถิ่นจะยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลนั้น มักจะได้แก่ องค์การปกครองท้องถิ่น รูปสุขาภิบาลอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้ได้วางหลักเกณฑ์การยกฐานะสุขาภิบาล เป็นเทศบาลตำบล ให้มีรายได้จริงโดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีที่แล้วมา ตั้งแต่ 12,000,000 บาท ขึ้นไป มีประชากรตั้งแต่ 7,000 คนเป็นต้นไป มีความหนาแน่นของประชากรตั้งแต่ 1,500 คน ต่อ 1 ตารางกิโลเมตร และได้รับความเห็นชอบจากราษฎรในท้องถิ่นนั้น

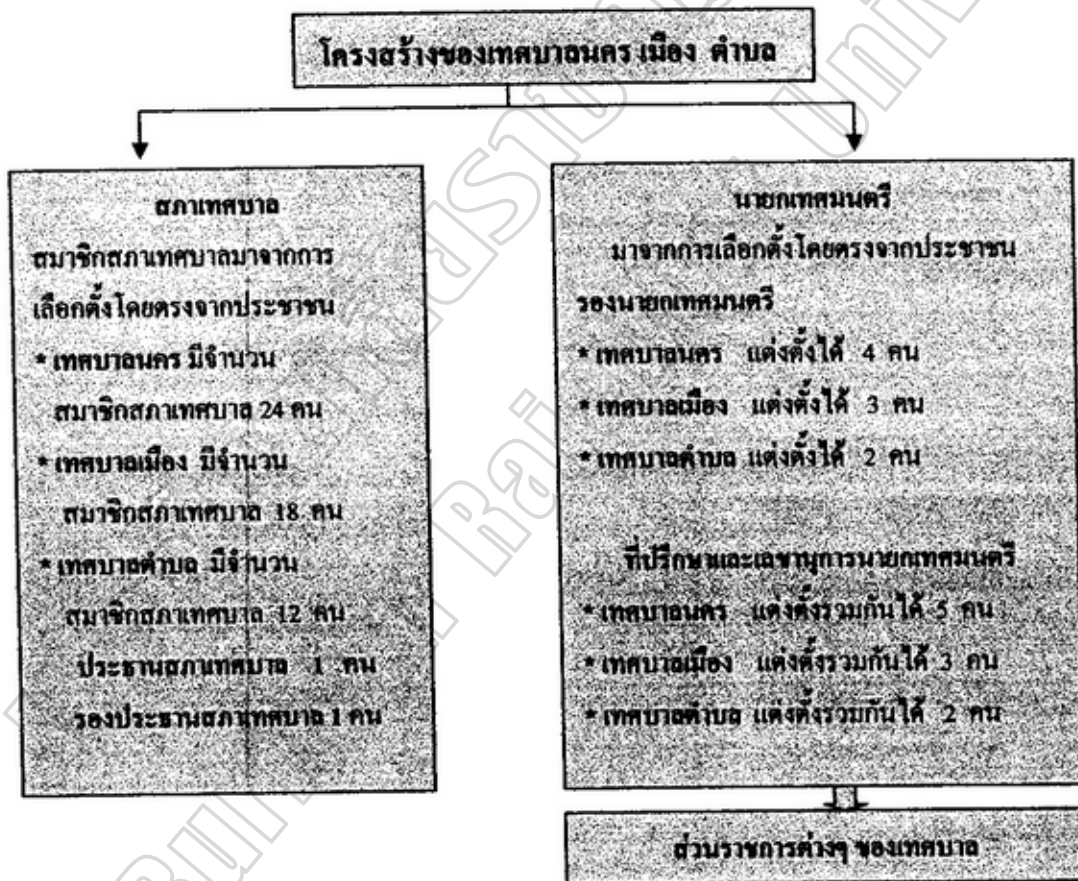
2. เทศบาลเมือง การยกฐานะเป็นเทศบาลเมือง ได้ต้องเป็นท้องถิ่นที่เป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดทุกแห่งให้ยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์อื่นๆ ประกอบสำหรับท้องถิ่นที่มีเขตที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดจะยกฐานะเป็นเทศบาลเมืองได้ จะต้องเป็นท้องถิ่นที่มีพลเมืองตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป มีราษฎรอาศัยอยู่หนาแน่นเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3,000 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตรและมีรายได้พอที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลเมือง

3. เทศบาลนคร ท้องถิ่นที่จะยกฐานะเป็นเทศบาลนคร ได้ จะต้องเป็นท้องถิ่นที่มีพลเมืองตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป มีราษฎรอาศัยอยู่หนาแน่นเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3,000 คนต่อ 1 ตารางกิโลเมตร และมีรายได้พอที่จะปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลนคร

ในการจัดตั้งเทศบาลนั้น ได้แบ่งเทศบาลออกเป็น 3 ประเภท โดยพิจารณาจากจำนวนประชากร ความเจริญทางเศรษฐกิจ และความสำคัญทางการเมืองเป็นหลัก ซึ่งในการจัดตั้งเทศบาลทุกประเภทนั้นจะต้องได้รับความเห็นชอบจากราชฎรในท้องถิ่นและต้องมีการตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

โครงสร้างของเทศบาล

โครงสร้างของเทศบาล มีการเปลี่ยนแปลงตลอด ซึ่งปัจจุบันนี้ใช้โครงสร้างรูปแบบนายกเทศมนตรี โดยเทศบาลทุกประเภทนายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเทศบาลต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนเท่านั้นเพื่อเป็นการสนับสนุนให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยในท้องถิ่นและเพื่อความคล่องตัวของฝ่ายบริหาร และประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานเทศบาลมากขึ้น โดยมีโครงสร้าง ดังนี้

ภาพประกอบ 1 โครงสร้างของเทศบาลนคร เมือง คำบด

ที่มา : โกวิท พวงงาม. (2550: 114)

อำนาจหน้าที่ของเทศบาล

อำนาจหน้าที่ของเทศบาล ได้แก่ หน้าที่ที่เทศบาลต้องกระทำและกิจการที่ไม่บังคับให้ทำ แต่สามารถจัดทำได้ตามกำลังของตน โดยพิจารณาจากความจำเป็นของประชาชนในพื้นที่เทศบาลมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด ดังนี้

1. อำนาจหน้าที่ของเทศบาลจำต้องกระทำ

- 1.1 รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน
- 1.2 ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ
- 1.3 รักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินและที่สาธารณะการกำจัดมูลฝอยและ

สิ่งปลูกสร้าง

- 1.4 ป้องกันและระงับโรคติดต่อ
- 1.5 ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง
- 1.6 ให้ราษฎรได้รับการศึกษาอบรม
- 1.7 ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ
- 1.8 บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
- 1.9 ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา
- 1.10 ให้มีโรงฆ่าสัตว์
- 1.11 ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์และรักษาคนเจ็บไข้
- 1.12 ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ
- 1.13 ให้มีและบำรุงส้วมสาธารณะ
- 1.14 ให้มีและบำรุงการไฟฟ้า หรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น
- 1.15 ให้มีการดำเนินกิจการโรงรับจำนำหรือสถานสินเชื่อท้องถิ่น
- 1.16 หน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล

2. กิจการที่อาจจัดทำในเขตเทศบาล

- 2.1 ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม
- 2.2 ให้มีสุสานและฌาปนสถาน
- 2.3 บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร
- 2.4 ให้มีและบำรุงการสงเคราะห์มารดาและเด็ก >
- 2.5 ให้มีและบำรุงโรงพยาบาล
- 2.6 ให้มีการสาธารณสุข
- 2.7 จัดทำกิจการซึ่งจำเป็นเพื่อการสาธารณสุข

- 2.8 จัดตั้งและบำรุง โรงเรียนอาชีวศึกษา
- 2.9 ให้มีและบำรุงสถานที่สำหรับการกีฬาและพลศึกษา
- 2.10 ให้มีและบำรุงสวนสาธารณะ สวนสัตว์ และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- 2.11 ปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม และรักษาความสะอาดเรียบร้อยของท้องถิ่น
- 2.12 เทศพาณิชย์

นอกจากนี้ เทศบาลยังมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 ดังนี้

1. การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
2. การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ
3. การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ
4. การสาธารณสุขโรคและการก่อสร้างอื่น ๆ
5. การสาธารณสุขการ
6. การส่งเสริม การฝึกและประกอบอาชีพ
7. การพาณิชย์ และการส่งเสริมการลงทุน
8. การส่งเสริมการท่องเที่ยว
9. การจัดการศึกษา
10. การสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และ

ผู้ด้อยโอกาส

ท้องถิ่น

11. การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
12. การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัด และการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
13. การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
14. การส่งเสริมกีฬา
15. การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน
16. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
17. การรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
18. การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย
19. การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล
20. การจัด ให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน

21. การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
22. การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์
23. การรักษาความปลอดภัยความเป็นระเบียบเรียบร้อย การอนามัย โรงมหรสพและ
สาธารณสถานอื่น ๆ
24. การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
25. การผังเมือง
26. การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร
27. การดูแลรักษาที่สาธารณะ
28. การควบคุมอาคาร
29. การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
30. การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษา
ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
31. กิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการ
ประกาศกำหนด

อำนาจหน้าที่ของสภาเทศบาล

สภาเทศบาล ทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติมีสมาชิกสภาเทศบาลมาจากการเลือกตั้งโดยตรง
จากประชาชน เช่นเดียวกับนายกเทศมนตรี สมาชิกทั้งหมดรวมกันเป็นสภาเทศบาลเพื่อทำหน้าที่
ฝ่ายนิติบัญญัติ ดังนี้

1. เลือกประธานสภาและรองประธานสภาเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง หรือมีมติให้
ประธานสภาเทศบาลหรือรองประธานสภาเทศบาลพ้นจากตำแหน่ง
2. เลือกสมาชิกสภาเทศบาลตั้งเป็นคณะกรรมการสามัญของสภาเทศบาลและเลือกตั้ง
บุคคลซึ่งมิได้เป็นสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการวิสามัญของสภาเทศบาล
3. รับนโยบายของนายกเทศมนตรีก่อนนายกเทศมนตรีเข้ารับหน้าที่และรับทราบรายงาน
แสดงผลการปฏิบัติงานตามนโยบายที่นายกเทศมนตรีได้แถลงไว้ต่อสภาเทศบาลเป็นประจำทุกปี
4. อนุมัติร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระยะยาวและแผนพัฒนาสามปีของเทศบาล
5. ให้ความเห็นชอบร่างเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีและร่างเทศบัญญัติ
งบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมของเทศบาล
6. ในที่ประชุมสภาเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาลมีสิทธิเลือกตั้งกระทุ้งถามนายกเทศมนตรี
หรือรองนายกเทศมนตรี เสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปโดยไม่มีกรรมการลงมติ

7. ในกรณีกิจการอื่นใดอาจส่งผลกระทบต่อประโยชน์ได้เสียของเทศบาลหรือประชาชน ในท้องถิ่น สมาชิกสภาเทศบาลจำนวน ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกเท่าที่มีอยู่หรือ นายกเทศมนตรีสามารถเสนอต่อประธานสภาเทศบาล เพื่อให้มีการออกเสียงประชามติได้และ ประกาศให้ประชาชน

สรุป สภาเทศบาล ทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ สมาชิกสภาเทศบาลมาจากการเลือกตั้ง โดยตรงจากประชาชน มีหน้าที่หลัก ในการพิจารณาเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีและ เทศบัญญัติที่มีผลบังคับใช้ในชุมชน

แนวคิดและทฤษฎีการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

นับแต่ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 เป็นต้น มาบทบาทอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมอย่างมาก รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจให้แก่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดกรอบความเป็นอิสระในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของ ประชาชนและความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหาร การบริหารงาน บุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเอง โดยเฉพาะ

นอกจากนี้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นพุทธศักราช 2542 ได้บัญญัติให้มีองค์กรรับผิดชอบในการจัดทำแผน การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ คณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกำหนดหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการให้บริการ สาธารณะที่จำเป็นแก่ท้องถิ่น ตลอดจนรายได้ของท้องถิ่นที่เพิ่มขึ้น

ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยุคหลังรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันประกาศใช้ จึงมี บทบาทอำนาจหน้าที่อย่างกว้างขวาง โดยมีเพียงจะมีหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะพื้นฐานแก่ ประชาชน ในท้องถิ่นเท่านั้นแต่ยังขยายบทบาทหน้าที่ออกไป รวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นด้วยและเป็นองค์กรที่เปิดให้ประชาคมท้องถิ่นมีส่วนร่วม ในการบริหารและการตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น

การวางแผน เป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบรรลุ จุดมุ่งหมายดังกล่าวโดยใช้ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้อง วางแผน การใช้ทรัพยากรเหล่านั้นให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาคมทั้งในปัจจุบัน และอนาคตมีการปฏิบัติตามแผนงาน โครงการที่ กำหนดให้เกิดสัมฤทธิ์ผลในช่วงเวลาที่กำหนด มีการควบคุมติดตาม วัดและประเมินผล โดยการบริหารจัดการตามแผน แผนงาน โครงการนั้น

จะต้องเป็นการบริหารจัดการที่ดี มีความโปร่งใสและพร้อมที่จะให้มีการตรวจสอบทั้งโดยหน่วยงานของรัฐและประชาคม

ความหมายของการวางแผน

การวางแผนเกี่ยวข้องกับการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อให้การดำเนินการจัดทำแผนสนองตอบความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง นักวิชาการได้ให้ความหมายของการวางแผน ดังนี้

ชนากร เอกเผ่าพันธุ์ (2543: 6) ให้ความหมายของการวางแผน หมายถึง กระบวนการที่กำหนดวัตถุประสงค์ในอนาคตและกำหนดกิจกรรมในอนาคตเพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการนั้น ประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญ คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ต่างๆของกิจการที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคตและส่วนหนึ่งเป็นการกำหนดแนวทางการปฏิบัติเพื่อเกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ต่างๆ

อนันต์ เกตุวงศ์ (2543: 4) ให้ความหมายของการวางแผน หมายถึง การกำหนดว่าจะทำอะไรอย่างไร แผนเป็นผลผลิตที่จะมีวิธีการที่แน่นอนชัดเจน มีขั้นตอนในเรื่องกระบวนการวางแผน 2 ลักษณะ คือ แผนที่ไม่ปรากฏรูปลักษณ์ และแผนที่เป็นทางการและเป็นขององค์กร ขั้นตอนการปฏิบัติต้องชัดเจน

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2544: 55) ให้ความหมายของการวางแผน หมายถึง การวางแผนในอนาคตไว้สำหรับความเจริญก้าวหน้าของประเทศและความอยู่รอดขององค์กร นักบริหารจะต้องมีวิสัยทัศน์ หรือ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำประเทศ องค์กรล้วนต้องเห็นคุณค่าและความสำคัญ ซึ่งเป็นการที่จะนำพาประเทศและองค์กรประสบความสำเร็จ

ส่วนแผนพัฒนาท้องถิ่น สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2548: 2) กล่าวว่า การวางแผนเป็นการพิจารณาและกำหนดแนวทางปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่ปรารถนาเปรียบ เสมือนเป็นสะพานเชื่อมโยงระหว่างปัจจุบันและอนาคต (Where we are to where we want to go) เป็นการคาดการณ์สิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น ฉะนั้นการวางแผนจึงเป็นกระบวนการทางสติปัญญาที่ พิจารณากำหนดแนวทางปฏิบัติงาน มีรากฐานการตัดสินใจตามวัตถุประสงค์ ความรู้และการคาดคะเน อย่างใช้ดุลยพินิจ

การวางแผนจึงมีความเกี่ยวข้องกับการคาดการณ์ต่างๆ ในอนาคตและตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด โดยผ่านกระบวนการคิดก่อนทำ ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า การวางแผนคือความพยายามที่เป็นระบบ (Systematic Attempt) เพื่อตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดสำหรับอนาคตเพื่อให้องค์การบรรลุผลที่ปรารถนา

สรุป การวางแผน หมายถึง การกำหนดการล่วงหน้าว่าจะทำกิจกรรมนั้นเมื่อใด วันใดและเวลาใด เป็นการกำหนดกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตโดยมีการวางแผนที่แน่นอนว่าจะดำเนินกิจกรรมในอนาคตให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้อย่างไร โดยมีกิจกรรมกระบวนการเตรียมแผน การจัดทำแผนและการติดตามและประเมินผลแผน

ความสำคัญของการวางแผน (Significance of Planning)

การวางแผนมีความสำคัญในการลดความไม่แน่นอนและปัญหาความยุ่งยากซับซ้อนที่จะเกิดขึ้นนักวิชาการกล่าวถึงความสำคัญของการวางแผน ดังนี้

อนันต์ เกตุวงศ์ (2543: 8) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการวางแผนไว้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การวางแผนเป็นส่วนสำคัญของผู้บริหาร เพราะผู้บริหารต้องใช้การวางแผนในการจัดองค์กร การประสานงานและการควบคุมบังคับบัญชาลูกน้อง
2. การวางแผนเป็นแนวทางการปฏิบัติที่สำคัญ ผู้ปฏิบัติตามแผนสามารถศึกษาปฏิบัติเรียนรู้ วิธีการขั้นตอนและกระบวนการทำงานจากแผนก่อนที่จะลงมือ ดังนั้นจึงทำให้กระบวนการทำงานของเขาเป็นไปได้มาก
3. แผนและการวางแผนเป็นตัวกำหนดทิศทางและความรู้สึกในเรื่องของความมุ่งหมายสำหรับองค์กรให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนได้เรียนรู้ และยังเป็นกรอบในการตัดสินใจให้ทุกคนเป็นอย่างดี
4. แผนสามารถช่วยให้ผู้บริหารสามารถมองเห็นอนาคต และเห็น โอกาสที่จะแสวงหาประโยชน์ในการกระทำต่างๆ ให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายได้
5. การตัดสินใจที่มีเหตุผล ในการวางแผนช่วยให้การตัดสินใจเรื่องต่างๆ เป็นไปได้ อย่างถูกต้องเหมาะสม เป็นประโยชน์ไปตามต้องการหรือเป็นไปตามวัตถุประสงค์มากยิ่งขึ้น
6. การวางแผนเป็นการเตรียมการไว้ล่วงหน้า เมื่อมีการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามต้องการกิจกรรมต่างๆจะต้องได้รับการพิจารณา ดังนั้นการวางแผนจึงเป็นเครื่องประกันการบรรลุวัตถุประสงค์ความสำเร็จได้เป็นดี
7. การวางแผนมีส่วนช่วยให้มนุษย์เปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ได้มาก การวางแผนจะมีบทบาทในการกระทำให้สิ่งต่างๆ สอดคล้องกัน เชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน
8. การวางแผนเป็นตัวการพัฒนาตามหลักการวางแผน โดยจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้เกิดผลสูงสุด

ส่วนแผนพัฒนาท้องถิ่น สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2548: 3) กล่าวถึงความสำคัญของการวางแผนได้ 5 ประการ ดังนี้

1. ทำให้เกิดการยอมรับแนวความคิดใหม่ๆ เข้ามาในองค์กร ทั้งนี้เนื่องจากปรัชญาของการวางแผนยึดถือและยอมรับเรื่องการเปลี่ยนแปลง ไม่มีสิ่งใดอยู่อย่างนิรันดร ทำให้มีการยอมรับแนวความคิดเชิงระบบ (System Approach) เข้ามาใช้ในองค์กรยุคปัจจุบัน

2. ทำให้การดำเนินการขององค์กรบรรลุถึงเป้าหมายที่ปรารถนา ทั้งนี้เพราะการวางแผนเป็นงานที่ต้องกระทำเป็นจุดเริ่มแรกของทุกฝ่ายในองค์กร ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันการดำเนินการเป็นไปด้วยความมั่นคงและมีความเจริญเติบโต

3. เป็นการลดความสูญเปล่าของหน่วยงานที่ซ้ำซ้อนเพราะการวางแผนทำให้มองเห็นภาพรวมขององค์กรที่ชัดเจนและยังเป็นการอำนวยความสะดวก ในการจัดระเบียบขององค์กรให้มีความเหมาะสมกับลักษณะงานมากยิ่งขึ้นเป็นการจำแนกงานแต่ละแผนกไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อนกัน

4. ทำให้เกิดความแจ่มชัดในการดำเนินงานเนื่องจากการวางแผนเป็นการกระทำ โดยอาศัยทฤษฎี หลักการ และงานวิจัยต่างๆ (Arational Approach) มาเป็นตัวกำหนดจุดมุ่งหมายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในอนาคตอย่างเหมาะสมกับสภาพองค์กรที่ดำเนินอยู่

สรุป องค์กรที่ประสบความสำเร็จได้โดยการวางแผนที่รัดกุม ดังนั้นการวางแผนจึงเป็นภารกิจในการวางแผนทางการพัฒนาอันดับแรกที่มีความสำคัญในกระบวนการจัดการที่ดี อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นรูปธรรม

ประโยชน์ของการวางแผน (Advantages of Planning)

การวางแผนที่ดีย่อมส่งผลให้เกิดประโยชน์ กรมการปกครอง (2543: 27) กล่าวถึงประโยชน์ของการวางแผน ไว้ดังนี้

1. บรรลุจุดมุ่งหมาย (Attention of Objectives) การวางแผนทุกครั้งจะมีจุดหมายปลายทาง เพื่อให้องค์กรบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดให้ การกำหนดจุดมุ่งหมายจึงเป็นงานขั้นแรกของการวางแผนถ้าจุดมุ่งหมายที่กำหนดมีความแจ่มชัดก็จะช่วยให้การบริหารแผนมีทิศทางมุ่งตรงไปยังจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างสะดวกและเกิดผลดี

2. ประหยัด (Economical Operation) การวางแผนเกี่ยวข้องกับการใช้สติปัญญาเพื่อคิดวิธีการให้องค์กรบรรลุถึงประสิทธิภาพ เป็นการให้งานในฝ่ายต่างๆ มีการประสานงานกันดี กิจกรรมที่ดำเนินมีความต่อเนื่องกัน ก่อให้เกิดความเป็นระเบียบในงานต่างๆ ที่ทำซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรต่างๆ อย่างคุ้มค่านับว่าเป็นการลดต้นทุนที่ดี ก่อให้เกิดการประหยัดแก่องค์กร

3. ลดความไม่แน่นอน (Reduction of Uncertainty) การวางแผนช่วยลดความไม่แน่นอนในอนาคตลงเพราะการวางแผนเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคตการวางแผนที่มีประสิทธิภาพเป็นผลมาจากการวิเคราะห์พื้นฐานของข้อเท็จจริงที่ปรากฏขึ้นแล้ว ทำการคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตและได้หาแนวทางพิจารณาป้องกันเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นไว้แล้ว

4. เป็นเกณฑ์ในการควบคุม (Basis of Control) การวางแผนช่วยให้ผู้บริหารได้กำหนดหน้าที่การควบคุมขึ้น ทั้งนี้เพราะการวางแผนและการควบคุมเป็นสิ่งที่แยกกันไม่ออกเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการคู่กันอาศัยซึ่งกันและกัน กล่าวคือถ้าไม่มีการวางแผนก็ไม่สามารถมีการควบคุม กล่าวได้ว่า แผนกำหนดจุดมุ่งหมายและมาตรฐานการปฏิบัติงานในหน้าที่การควบคุม

5. ส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมและการสร้างสรรค์ (Encourages Innovation and Creativity) การวางแผนเป็นพื้นฐานด้านการตัดสินใจและเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดแนวความคิดใหม่ๆ (นวัตกรรม) และความคิด สร้างสรรค์ ทั้งนี้เนื่องจากขณะที่ฝ่ายจัดการมีการวางแผนกันนั้นจะเป็นการระดมปัญญาของ คณะผู้ทำงานด้านการวางแผนทำให้เกิดความคิดใหม่ๆ และความคิดสร้างสรรค์ นำมาใช้ประโยชน์แก่องค์กรและยังเป็นการสร้างทัศนคติการมองอนาคตระหว่างคณะผู้บริหาร

6. พัฒนาแรงจูงใจ (Improve Motivation) ระบบการวางแผนที่ดีจะเป็นการบ่งชี้ให้เห็นถึงความร่วมแรงร่วมใจในการทำงานของผู้บริหาร และยังเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นในกลุ่มคนงานด้วยเพราะเขารู้อย่างชัดเจนว่าองค์กรคาดหวังอะไรจากเขาบ้าง นอกจากนั้นการวางแผนยังเป็นเครื่องมือฝึกและพัฒนาแรงจูงใจที่ดีสำหรับผู้บริหารในอนาคต

7. พัฒนาการแข่งขัน (Improve Competitive Strength) การวางแผนที่มีประสิทธิภาพทำให้องค์กรมีการแข่งขันกันมากกว่าองค์กรที่ไม่มีการวางแผนหรือมีการวางแผน ที่ขาดประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะการวางแผนจะเกี่ยวข้องกับการขยายขอบข่ายการทำงาน เปลี่ยนแปลงวิธีการทำงาน ปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

8. ทำให้เกิดการประสานงานที่ดี (Better Coordination) การวางแผนได้สร้างความมั่นใจในเรื่องเอกภาพที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร ทำให้กิจกรรมต่าง ที่จัดวางไว้มุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกันมีการจัดประสานงานในฝ่ายต่าง ๆ ขององค์กรเพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนในงานแต่ละฝ่ายขององค์กร

สรุป การวางแผนที่ดี สามารถแก้ปัญหาให้กับประชาชนอย่างมีเป้าหมายอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการวางแผนที่รัดกุมในการทำงาน ลดความไม่แน่นอนในการวางแผน ทำให้กิจกรรมต่างๆ ที่วางไว้มุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน

ข้อจำกัดในการวางแผน

การวางแผนบางครั้งอาจประสบความล้มเหลว หรือขาดประสิทธิภาพขึ้นได้ ดังนั้น ข้อความต่อไปนี้จะช่วยให้ท่านนำไปพิจารณาประกอบในการวางแผนเพื่อให้การวางแผน ไม่ประสบความล้มเหลว อาริยา บุญเปลื้อง (2549: 16-17) กล่าวถึงข้อจำกัดในการวางแผนไว้ดังนี้

1. การขาดข้อมูลที่เชื่อถือได้ ในการวางแผนจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลต่างๆ เพื่อนำมาพิจารณากำหนดจุดมุ่งหมายและกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะดำเนินงานแต่ถ้าขณะที่มีกรวางแผนนั้น กลุ่มทำงานได้ข้อมูลที่มาจากแหล่งที่เชื่อถือไม่ได้ จะทำให้การวางแผนงานนั้นเกิดการผิดพลาด ฉะนั้น ข้อมูลนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดแผนงานเป็นอย่างยิ่ง

2. การวางแผนเป็นกระบวนการมองไปข้างหน้า ถ้าผู้บริหารมีแนวโน้มที่จะทำงานในเชิงรับมากกว่าเชิงรุก เขาจะไม่สามารถทำการวางแผนที่ดีได้เลย ฉะนั้นผู้วางแผนจะต้องเป็นบุคคลที่มีความคิดริเริ่มและเป็นคนที่มีความกระตือรือร้นจะ ได้สามารถมองหามาตรการประเมินและติดตามแผนที่วางไว้ได้อย่างเหมาะสมและเข้าใจการดำเนินงานตามแผนอย่างถูกต้อง

3. การวางแผนเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย การวางแผนอาจจะทำให้การปฏิบัติการบางกรณีล่าช้าไปได้ แต่ก็จริงที่ว่าถ้าเราไม่ใช้เวลาในการวางแผนอย่างพอเพียงแล้ว แผนที่กำหนดขึ้นอาจจะเป็นแผนที่ใช้ไม่ได้ จึงกล่าวได้ว่ากรวางแผนเกี่ยวข้องกับ การใช้เวลาและค่าใช้จ่ายในการรวบรวมการวิเคราะห์สารสนเทศและการประเมินทางเลือกต่างๆ ดังนั้นถ้าการจัดการไม่จัดงบประมาณค่าใช้จ่ายอย่างเพียงพอในการวางแผน ไม่ยอมใช้เวลาให้พอเพียงคิดแต่เพียงว่าเสียเวลาสิ้นเปลืองแล้วผลของแผนที่จะออกมาคิ่นั้นย่อมเป็นไปได้

4. การดำเนินการภายในองค์การที่เข้มงวดเกินไปในเรื่องต่างๆ จะเป็นอุปสรรค ในการนำความคิดริเริ่มและแนวความคิดใหม่ๆ เข้าสู่สู่องค์การ ฉะนั้นผู้วางแผนจำเป็นต้องมีการยืดหยุ่นการ ดำเนินการ ในบางกรณีบ้าง ซึ่งจะนำผลดีมาสู่องค์การ

5. การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นข้อจำกัดในการวางแผน บางครั้ง เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในองค์การธุรกิจต่างๆ ทั่วโลกเป็นผลกระทบอย่างต่อเนื่องมาจากความผันผวนทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ฉะนั้นผู้วางแผน ไม่สามารถยอมรับเรื่องราวต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ อาจจะนำไปสู่การต่อต้านจากกลุ่มคนงานและทัศนคติเช่นนี้จะส่งผลกระทบต่อกระบวนการวางแผนที่เกิดขึ้นขาดประสิทธิภาพ

6. ประสิทธิภาพในการวางแผนอาจมีข้อจำกัดมาจากปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้เพราะปัจจัยภายนอกบางอย่างยากแก่การทำนายและคาดการณ์ เช่นการเกิดสงคราม การควบคุมของรัฐบาล หรือภัยธรรมชาติต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้วางแผน ไม่สามารถควบคุมได้ก็อาจทำให้การดำเนินงานตามแผนประสบปัญหายุ่งยากได้

สรุป ข้อจำกัดในการวางแผน จะเกิดจากการขาดข้อมูลที่เชื่อถือได้ ซึ่งผู้วางแผนจะต้องมีการดำเนินการวางแผนอย่างถูกต้อง และมีความยืดหยุ่นในการทำงาน อันจะเป็นการลดข้อจำกัดในการวางแผน ซึ่งอาจให้การดำเนินงานสิ้นเปลืองเวลา

หลักการพื้นฐานในการวางแผน

การวางแผนหากวางพื้นฐานในการวางแผนจะช่วยให้กระบวนการจัดทำแผนประสบความสำเร็จรวดเร็วยิ่งขึ้นประกอบด้วยหลัก 4 ประการดังนี้

1. การวางแผนจะต้องสนับสนุนเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ (Contribution to Purpose and Objectives) ในการวางแผน ผู้วางแผนจะต้องตระหนักถึงความสำคัญว่าเป้าหมายของแผนทุกแผนที่กำหนดขึ้นนั้นจะต้องเกื้อหนุนและอำนวยความสะดวกให้เป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การสัมฤทธิ์ผล หลักการนี้เกิดขึ้นจากธรรมชาติขององค์การธุรกิจต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้วัตถุประสงค์ของกลุ่มบุคคลที่ร่วมกันในองค์กรบรรลุตามเป้าหมายหรือประสบความสำเร็จได้ด้วยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกอย่างจริงจัง

2. การวางแผนเป็นงานอันดับแรกๆของกระบวนการจัดการ (Primacy of Planning) ซึ่งกระบวนการจัดการประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ(Organizing) การบริหารงานบุคคล (Staffing) การสั่งการ (Leading) และการควบคุม (Controlling) การวางแผนเป็นงานเริ่มต้นก่อนขั้นตอนอื่น ทั้งนี้เพราะการวางแผนจะเป็นตัวสนับสนุนให้งานด้านอื่นๆ ดำเนินไปด้วยความสอดคล้อง

3. การวางแผนเป็นหน้าที่ของผู้บริหารทุกคน (Pervasiveness of Planning) การวางแผนเป็นงานของผู้บริหารทุกระดับที่จะต้องทำแล้วแต่ขอบเขตของอำนาจหน้าที่ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะผู้บริหารในระดับที่ต่างกันต่างก็มีความรับผิดชอบควบคุมให้งานที่ตนกระทำอยู่ให้ประสบความสำเร็จ ฉะนั้นการวางแผนจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

4. ประสิทธิภาพของแผนงาน (Efficiency of Plans) ในการวางแผนนั้นผู้วางแผนจะต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพของการวางแผน ซึ่งสามารถพิจารณาจากการบรรลุวัตถุประสงค์ด้วยการลงทุนอย่างประหยัดและคุ้มค่า เช่น การใช้เวลา เงิน เครื่องมือ แรงงาน และการบริหารที่ดีสร้างความพึงพอใจให้แก่สมาชิกในองค์กร

สรุป หลักการพื้นฐาน 4 ประการ นับว่ามีส่วนสำคัญในการปูพื้นฐานของความคิดในด้านการวางแผนจากการตั้งวัตถุประสงค์ขององค์การกระบวนการจัดการที่ดีและทุกคนร่วมลงมือปฏิบัติ อันจะทำให้ประสิทธิภาพขององค์การประสบความสำเร็จก้าวหน้า

ลำดับขั้นในกระบวนการวางแผน (Steps in Planning Process)

การดำเนินงานใดๆ ก็ตามควรจะมีลำดับขั้น และขั้นตอนทั้งนี้เพื่อให้งานนั้นมีประสิทธิภาพ การวางแผนก็เช่นกันจำเป็นต้องทำต่อเนื่องเป็นกระบวนการลำดับขั้นในการวางแผน ส่วนแผนพัฒนาท้องถิ่น สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2548: 6-7) กล่าวถึง ลำดับขั้นในการวางแผนประกอบด้วย ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ (Setting Objectives) เป็นงานอันดับแรกที่จะวางแผนจะดำเนินการทั้งนี้เพื่อให้รู้ทิศทางที่จะก้าวเดินต่อไปข้างหน้า เพราะการวางแผนเป็นเรื่องของอนาคต ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว และเป็นพื้นฐานที่จะเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมอื่นๆ ในองค์กร สิ่งสำคัญที่จะต้องตระหนักในการวางแผนคือแผนที่วางจะต้องมีความชัดเจน ทั้งนี้เพื่อให้สมาชิกในองค์กรเกิดความเข้าใจในทิศทางเดียวกันอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงาน และมีการประสานงานกัน

2. พัฒนาข้อตกลงที่เป็นตัวกำหนดขอบเขตในการวางแผน (Developing the Planning Permisses) ผู้วางแผนจะต้องกำหนดข้อตกลงต่างๆ ที่จะเป็นขอบเขตในการวางแผน เพื่อสามารถคาดการณ์เหตุการณ์ต่างๆ ในอนาคตได้ถูกต้องใกล้เคียง การกำหนดข้อตกลงเบื้องต้นจะนำมาเป็นพื้นฐานในการวางแผน ขอบเขตและข้อตกลงต่างๆ ที่เป็นผลมาจากข้อมูลและปัจจัยภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้านเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง ความรู้สึกของประชาชน นอกจากปัจจัยภายนอกแล้ว การวางแผนจะต้องตระหนักถึงข้อมูลและปัจจัยภายในองค์กรด้วย จึงจะทำให้ข้อตกลงที่กำหนดขึ้นมาจากข้อมูลรอบด้านอันเป็นผลทำให้ข้อมูลที่นำมาใช้เป็นกรอบในการวางแผนมีความเชื่อถือได้มากขึ้น

3. พิจารณาข้อจำกัดต่างๆที่เกิดขึ้นในการวางแผน (Reviewing all Possible Limitations on Planning) ข้อจำกัดต่างๆ มักเกิดขึ้นเสมอในการทำงานใดๆ ฉะนั้นถ้าผู้วางแผนได้มีการพิจารณาและคำนึงสิ่งเหล่านี้แล้วก็จะสามารถขจัดข้อจำกัดต่างๆ ให้เหลือน้อยลง สิ่งที่จะนำมาพิจารณาคาดการณ์ในการวางแผน ได้แก่ ขอบเขต อำนาจหน้าที่ วัสดุอุปกรณ์ สภาพทางการเงิน ตลอดจนบุคลากรต่างๆ ในองค์กรเป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีน้ำหนักสำคัญในการกำหนดแผนงานที่จะดำเนินการต่อไป

4. พัฒนาทางเลือก (Developing Alternatives) การวางแผนผู้วางแผนควรได้แสวงหาทางเลือกที่จะเป็นแนวทางในการดำเนินการตามแผนนั้น เพราะบางครั้งการดำเนินการตามแผนหนึ่งๆ ไม่ใช่มีแนวทางปฏิบัติเดียวที่จะบรรลุความสำเร็จของแผนนั้นแต่อาจมีแนวปฏิบัติหลายแนวที่สามารถไปถึงวัตถุประสงค์ของแผนนั้นได้เช่นกัน ฉะนั้นผู้วางแผนจำเป็นต้องคิดถึงแนวทางต่างๆ

หลายๆ แนวมากำหนดกิจกรรมในการวางแผนซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการพัฒนาความคิดของผู้วางแผน ให้มีความหลากหลายตามข้อมูลต่างๆ

5. ประเมินทางเลือก (Evaluating the Alternatives) การประเมินทางเลือกนี้ต้องการ หลังจากได้มีการพัฒนาทางเลือกต่างๆแล้ว ผู้วางแผนจำเป็นต้องศึกษาปัจจัยต่างๆ ของทางเลือก แต่ละแนวประกอบว่าจะเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหนที่ทางเลือกเหล่านี้ จะทำให้องค์กรดำเนินไปได้ แล้วจึงตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เป็นไปได้สูงสุด (The most feasible alternatives) สิ่งที่เป็นข้อคิด สำหรับผู้วางแผนในการประเมินทางเลือกคือไม่มีวิธีใดที่ให้ผลสูงสุดเพียงวิธีเดียวฉะนั้นผู้วางแผน ควรตัดสินใจเลือกทางเลือกสองแนวทางหรือมากกว่า และนำทางเลือกที่เลือกแล้วมาหลอมรวมกัน เพื่อเป็นแผนที่เป็นไปได้มากที่สุด (The most feasible plan) ในการปฏิบัติ

6. เปลี่ยนแปลงแผนสู่การปฏิบัติ (Converting Plans into Actions) ผู้วางแผนต้องทำการ เปลี่ยนแปลงแผนสู่การปฏิบัติ ซึ่งจะออกมาในรูปการกำหนดเป็นนโยบาย (Policies) ตารางการทำงาน (Schedules) และงบประมาณ (Budgets) การเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่กล่าวนี้จะช่วยเป็น แนวทางในการดำเนินการปฏิบัติที่ชัดเจนขึ้น

สรุป ขั้นตอนกระบวนการวางแผน เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ พัฒนาข้อตกลงที่เป็น ตัวกำหนดขอบเขตในการวางแผน พิจารณาข้อจำกัดต่างๆที่อาจเกิดขึ้นในการวางแผน พัฒนา ทางเลือกและประเมินทางเลือก แปลงแผนสู่การปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยให้การวางแผนประสบผลสำเร็จ ในการแก้ไขปัญหาของประชาชนได้

ลักษณะของแผนที่ดี (Requirement of a Good Plan)

การดำเนินการจัดทำแผน เมื่อผ่านกระบวนการในการจัดทำแผนแล้ว จะได้แผนพัฒนา ที่ต้องดีขึ้นมา ซึ่งแผนพัฒนาที่ดีมีดังนี้

1. แผนควรมีลักษณะที่เฉพาะมากกว่ามีลักษณะกว้างหรือกล่าวทั่วๆ ไป (It should be Specific rather than general) การชี้เฉพาะถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะก่อให้เกิดความชัดเจน และ โอกาสที่จะ เกิดความเข้าใจผิดหรือนำไปใช้ผิดๆ นั้นน้อยมาก ฉะนั้นการจัดทำแผนจะต้องมีลักษณะเฉพาะ เพื่อให้การดำเนินงานตามแผนเป็นไปอย่างถูกต้อง ไม่ต้องตีความกันในลักษณะต่างๆ และบางครั้ง การตีความนั้น อาจก่อให้เกิดการดำเนินการที่ผิดทิศทาง ไปก็เป็นได้

2. แผนควรจะจำแนกความแตกต่างระหว่างสิ่งที่รู้แล้วและสิ่งที่ยังไม่รู้ให้ชัดเจน (A plan should distinguish between the known and the unknown) ทั้งนี้เพราะการวางแผนเป็นการ คาดการณ์เหตุการณ์ต่างๆ ในอนาคต ฉะนั้นการจำแนกความแตกต่างระหว่างสิ่งที่รู้และรู้ให้เห็นเด่นชัด จะทำให้ผู้ใช้แผนคำนึงถึงและพิจารณาสิ่งที่ยังไม่รู้ให้รอบคอบ

3. แผนควรจะมีการเชื่อมโยงอย่างเป็นเหตุผลและสามารถนำไปปฏิบัติได้ (A plan should be logical and practical) ซึ่งเรื่องนี้เน้นว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ที่ผู้วางแผนจะต้องใช้การคิดวิเคราะห์ การคิดวิจารณ์อย่างเป็นฐานในการพิจารณาข้อมูลต่างๆ อย่างมีเหตุผลและตัดสินใจเลือกแนวทางดำเนินการที่สามารถนำไปปฏิบัติได้

4. แผนจะต้องมีลักษณะยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนได้ (The plan must be flexible and capable of being modified) แผนที่น่าไปใช้จะต้องเหมาะสมกับสภาพการณ์ การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่สามารถเกิดได้ทุกขณะ นอกจากนั้นการดำเนินการต่างๆ มักจะมีตัวแปรต่างๆ จำนวนมาก ที่มีผลกระทบต่อแผน ฉะนั้นแผนที่คิดจะต้องมีลักษณะยืดหยุ่นและปรับให้เข้ากับสถานการณ์ที่แปรเปลี่ยนไป

5. แผนจะต้องได้รับการยอมรับจากกระบวนการที่เกี่ยวข้อง (The plan must be acceptable to the persons who adopt it and to the persons who are affected) ทั้งนี้เนื่องจากการยอมรับ จะนำมาซึ่งความตั้งใจและความร่วมมือเป็นอย่างดีในการนำแผน ไปปฏิบัติ ถ้าแผนที่วางไว้นั้นได้รับการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้องย่อมเป็นผลดีแก่การดำเนินงานขององค์การธุรกิจเป็นอย่างยิ่ง

สรุป แผนควรจะมีลักษณะที่เฉพาะ จำแนกความแตกต่างระหว่างสิ่งที่รู้แล้วและสิ่งที่ยังไม่รู้ให้ชัดเจนมีการเชื่อมโยงอย่างเป็นเหตุผลและสามารถนำไปปฏิบัติได้ ยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนได้รับการยอมรับจากกระบวนการที่เกี่ยวข้อง

ประเภทของการวางแผน (Type of Planning)

การวางแผนสามารถจำแนกออกเป็นประเภทต่างๆ ตามลักษณะแนวคิดพื้นฐาน อารียา บุญเปลื้อง (2549: 20-22) กล่าวไว้ดังนี้

1. จำแนกตามระดับการจัดการ

1.1 การวางแผนกลยุทธ์ (Strategic Planning) เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของบริหารระดับสูง (Top Management) เป็นการวางแผนในลักษณะการพิจารณาภาพรวมทั้งหมด (Overall Planning) ด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์และขั้นตอนต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงาน สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามกำลังของทรัพยากรที่มีอยู่ในปัจจุบันและที่คาดการณ์ว่าจะมีในอนาคต

1.2 การวางแผนบริหาร (Administrative Planning) เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของฝ่ายบริหารระดับกลาง (Middle-level Management) เป็นการวางแผนเพื่อกำหนดกรอบและทิศทางไว้สำหรับแผนปฏิบัติการ (Operative Plans)

1.3 การวางแผนปฏิบัติการ (Operational Planning) เป็นแผนที่ผู้บริหารระดับต้น (Lower Level Managers) นำแผนบริหาร (Administrative Plans) ไปดำเนินการ ในภาคปฏิบัติ

2. จำแนกตามลักษณะการปฏิบัติ

2.1 การวางแผนดำเนินงาน (Standing Planning) เป็นการวางแผนที่มีลักษณะเป็นแผนถาวรบอกถึงแนวความคิด หลักการหรือแนวทางปฏิบัติในการทำกิจกรรมที่เกิดขึ้นบ่อย ในองค์กรหรือใช้เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นประจำแผนชนิดนี้จะรวมไปถึงนโยบาย วิธีปฏิบัติงาน กฎวิธีการและมาตรฐาน การวางแผนใช้ประจำมีประโยชน์ต่อผู้บริหารเป็นอย่างยิ่งที่สามารถตรวจสอบการทำงานของพนักงานและสามารถประสานงานระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ทำให้การทำงานเป็นไปอย่างมีเอกภาพและ สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ อย่างไรก็ตามการวางแผนชนิดนี้อาจมีจุดอ่อนบ้าง คือเมื่อสภาพการณ์บางอย่างเปลี่ยนแปลงไปแผนประเภทนี้จำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะกับสภาพการณ์ในลักษณะแผนใช้ เฉพาะครั้ง

2.2 การวางแผนใช้เฉพาะครั้ง (Adhoc Single Planning) เป็นการวางแผนเพื่อปรับและเสริมการวางแผนดำเนินงานประจำ ทั้งนี้เนื่องจากแผนดำเนินงานประจำไม่อาจตอบสนองความเหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ ได้แผนใช้เฉพาะครั้งจึงเกิดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานเฉพาะสถานการณ์แผนประเภทนี้ใช้ครั้งเดียวแล้วจะไม่นำมาใช้อีกบางครั้งจึงมีการเรียกแผนชนิดนี้ว่าแผนใช้ครั้งเดียวแผนประเภทนี้ได้แก่ แผนงาน โครงการ งบประมาณและตารางการทำงานแผนใช้เฉพาะครั้งมีประโยชน์ต่อองค์กรทำให้ลดความเสี่ยงและเป็นการใช้เพื่อความเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น

3. จำแนกตามระยะเวลา

3.1 การวางแผนระยะยาว (Long-range Planning) เป็นการวางแผนที่กำหนดระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไปแต่จากการศึกษาของ The American Management Association พบว่าแผนระยะยาวนี้ควรมีระยะ 5 ปี เหมาะที่สุดที่จะสามารถคาดการณ์อนาคตได้อย่างมีเหตุผล

3.2 การวางแผนระยะปานกลาง (Medium-range Planning) เป็นการวางแผนที่มีระยะเวลาดำเนินการระหว่าง 3 ถึง 5 ปี

3.3 การวางแผนระยะสั้น (Short-range Planning) มีระยะเวลาที่กำหนดไว้ระหว่าง 1 ถึง 3 ปี การวางแผนระยะสั้นเป็นการกำหนดกิจกรรมช่วงสั้น ๆ เพื่อให้วัตถุประสงค์ในแผนระยะยาว ประสบความสำเร็จ แผนระยะสั้นจะต้องมีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับแผนระยะยาว องค์กรจึงจะดำเนินการ ไปถึงจุดมุ่งหมายปลายทางอย่างราบรื่น

ในปัจจุบันการวางแผนตามระยะเวลาไม่ว่าจะเป็นการวางแผนระยะสั้นและระยะยาว อาจไม่ได้กำหนดเวลาที่กล่าวในตอนต้น เพราะสภาพขององค์กรในยุคปัจจุบันต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของประเทศและระหว่างประเทศ

4. จำแนกตามลักษณะคุณค่าการใช้งาน การวางแผนกายภาพ (Physical Planning) เป็นการวางแผนด้านทำเลที่ตั้ง การใช้ประโยชน์ที่ดิน การจัดหาเครื่องมือต่างๆ ที่เอื้อต่อการพัฒนา ในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ

5. การจำแนกตามขอบข่ายลักษณะของแผน แบ่งออกเป็น วัตถุประสงค์ (Objectives) นโยบาย (Policies) วิธีปฏิบัติงาน (Procedures) วิธีการ (Method) มาตรฐาน (Standard) งบประมาณ (Budget) และแผนงาน (Program)

สรุป การวางแผน จำแนกตามระดับการจัดการ ประกอบด้วย การวางแผนกลยุทธ์ การวางแผนบริหาร การวางแผนปฏิบัติการ จำแนกตามลักษณะการปฏิบัติ ประกอบด้วย การวางแผนดำเนินงาน การวางแผนใช้เฉพาะครั้ง จำแนกตามเวลา ประกอบด้วย การวางแผนระยะยาว การวางแผนระยะปานกลาง การวางแผนระยะสั้น ซึ่งปัจจุบันการวางแผนตามระยะเวลาไม่ถือว่าเป็นการวางแผนระยะสั้นและระยะยาว อาจไม่ได้กำหนดเวลาที่กล่าวในตอนต้น เพราะสภาพขององค์การในยุคปัจจุบันต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของประเทศและระหว่างประเทศ จำแนกตามลักษณะคุณค่าการใช้งาน การวางแผนกายภาพและการจำแนกตามขอบข่ายลักษณะของแผน

แผนพัฒนากับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การที่ท้องถิ่นจะพัฒนาไปในทิศทางใด จำเป็นต้องมีการกำหนด วิสัยทัศน์ หรือภาพในอนาคตและแปลงมาสู่การปฏิบัติ ดังนั้นระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำและประสานแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2548 จึงได้กำหนดประเภทของแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ 2 ประเภท คือ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระยะยาว และแผนพัฒนาสามปีเป็นแผนพัฒนาแบบหมุนเวียน (Rolling Plan) ที่ต้องมีการทบทวนและจัดทำทุกปี ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย (ส่วนแผนพัฒนาท้องถิ่น สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. 2548: 10)

พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2542 มาตรา 16 และมาตรา 17 บัญญัติให้เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบลและการปกครองส่วนท้องถิ่น รูปพิเศษมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเองและองค์การบริหารส่วนจังหวัด นอกจากนี้จะมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเองแล้วยังมีอำนาจหน้าที่ในการประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนดอีกด้วย

ประเภทของแผนพัฒนาท้องถิ่น

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2548 กำหนดประเภทของแผนพัฒนาท้องถิ่นไว้ 3 ประเภท ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา หมายความว่า แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแสดงถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ และจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาในอนาคต โดยสอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาจังหวัดและแผนพัฒนาอำเภอ

แผนพัฒนาสามปี หมายความว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐธรรมนูญเป็นการกำหนดรายละเอียดแผนงาน โครงการพัฒนาที่จัดทำขึ้นสำหรับปีงบประมาณแต่ละปี มีความต่อเนื่องและเป็นแผนก้าวหน้าครอบคลุมระยะเวลาสามปีโดยมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงเป็นประจำทุกปี

ซึ่งการจัดทำแผนพัฒนาสามปี จะมีความเชื่อมโยงกับการจัดทำงบประมาณประจำปีอย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากการจัดทำงบประมาณในระบบมุ่งเน้นผลงาน

แผนดำเนินงาน หมายความว่า แผนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแสดงถึงรายละเอียดแผนงาน โครงการและกิจกรรมที่ดำเนินการจริงทั้งหมดในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประจำปีงบประมาณนั้น

สรุป แผนพัฒนาท้องถิ่นประกอบด้วยแผนยุทธศาสตร์เป็นแผนระยะยาว แผนพัฒนาสามปีเป็นแผนที่ต้องทบทวนทุกปีและแผนดำเนินงานเป็นแผนที่แสดงโครงการที่เกิดขึ้นจริงในปีงบประมาณนั้น

องค์กรในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2548 ได้กำหนดองค์กรในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ดังนี้

1. คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น เป็นองค์กรที่มีหน้าที่กำหนดแนวทางการพัฒนาของท้องถิ่นให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาอำเภอ การผังเมือง ตลอดจนให้คำปรึกษาหรือเกี่ยวกับการพัฒนาท้องถิ่น
2. คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นองค์กรที่มีหน้าที่จัดทำร่างแผนพัฒนาให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาที่คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่นกำหนด
3. คณะกรรมการประสานแผนพัฒนาท้องถิ่น เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่กำหนดกรอบทิศทางแนวทาง รวมทั้งประสานการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดให้สอดคล้องกับ

ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาจังหวัด อำเภอ ตรวจสอบวิเคราะห์และประสานแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัด และให้ความเห็นชอบร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาหรือแผนพัฒนาสามปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในจังหวัด

สำหรับองค์ประกอบขององค์กรในการจัดทำและประสานแผนพัฒนา (ยกเว้นคณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนา) จะมีลักษณะไตรภาคี โดยมีองค์ประกอบจากตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนของราชการบริหารส่วนภูมิภาคและรัฐวิสาหกิจ และตัวแทนจากภาคประชาชนในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการประสานงานและบูรณาการ รวมทั้งสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานท้องถิ่น

แนวคิดหลักในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

จากแนวคิดในการวางแผน และหลักการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ในเชิงยุทธศาสตร์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีแนวคิดในการจัดทำและประสานแผนพัฒนา

ส่วนแผนพัฒนาท้องถิ่น สำนักพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (2548: 13-14) กล่าวถึง แนวคิดหลักในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ดังนี้

แนวคิดที่ 1: กระบวนการแก้ไขปัญหา

แนวคิดที่ 2: กระบวนการและเนื้อหาของวิธีการ

แนวคิดที่ 3: ความคิดสร้างสรรค์

แนวคิดที่ 4: การตัดสินใจ

การวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ต้องปรับกระบวนการคิด โดยมุ่งเน้นผลที่จะเกิด(ผลลัพธ์) เป็นตัวตั้งแต่นำมาคิดหางานที่จะทำ (ผลผลิต) รวมทั้งวิธีการที่จะทำงานนั้นให้สำเร็จและมีประสิทธิภาพ (กระบวนการ) ซึ่งจะนำไปสู่การพิจารณาจัดสรรทรัพยากรการบริหารเพื่อดำเนินการได้อย่างเหมาะสม

ภาพประกอบ 2 กระบวนการคิด

ที่มา : คู่มือการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น. (2548: 14)

หลักการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนร่วมได้นั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตน

ธนศ ปราบพยัคฆา (2551: 43) กล่าวถึง หลักการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน ดังนี้

1. ร่วมคิดกำหนดความต้องการ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเปิด โอกาสให้ประชาชนในทุกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาหรือเป้าหมายในการพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวคือเป็นการหล่อหลอมความต้องการของประชาชนที่หลากหลาย เพื่อกำหนดเป็นภาพแห่งความสำเร็จที่ต้องการให้เกิดขึ้นในอนาคต ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเป็นไปได้และสามารถแก้ไขปัญหาคความเดือดร้อนของประชาชนได้อย่างแท้จริง นอกจากนั้นจะต้องร่วมกันกำหนด แนวทางการทำงานที่นำไปสู่ความสำเร็จของวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายการพัฒนา ซึ่งจำเป็นต้องใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบแนวคิดวิทยาการใหม่ๆ ในการกำหนดยุทธศาสตร์ โดยจะต้องเลือกแนวทางที่เหมาะสมที่สุดเหมาะสมสภาพพื้นที่ สอดคล้องกับกฎหมายระเบียบข้อบังคับและแนวทางการพัฒนาประเทศ

2. ร่วมจัดแผนพัฒนา

หลังจากที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาคมได้ร่วมกันคิดกำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ซึ่งเปรียบเสมือนจุดมุ่งหมายที่จะเดิน ไปให้ถึง และกำหนดเส้นทางเดินต่อไป ก็คือกำหนดวิธีการเดิน ไปสู่จุดมุ่งหมายก็คือการกำหนดแผนงาน โครงการต่างๆ ซึ่งสามารถให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้

2.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรแต่งตั้งผู้แทนชุมชน กลุ่มอาชีพหรือกลุ่มอื่นๆ เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองให้พิจารณาของแผนงาน/โครงการ

2.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเปิด โอกาสให้ชุมชนระดับหมู่บ้านหรือกลุ่มต่างๆ ในท้องถิ่นได้เสนอแผนงาน/โครงการที่สอดคล้องกับปัญหาคความต้องการของคนในท้องถิ่นนั้น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้พิจารณาเป็นข้อมูลในการกำหนดแผนงาน โครงการพัฒนา

2.3 ให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูล ตรวจสอบและแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อแผนงาน โครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งระยะสั้นระยะปานกลาง โดยการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นข้อคิดเห็นต่อร่างแผนการพัฒนา

2.4 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องใช้แนวทางในการพัฒนาเป็นแนวทางการบริหารจัดการขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสนองตอบปัญหาความต้องการของประชาชน โดยใช้แผนพัฒนาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแนวทางในการในการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปี

3. ร่วมปฏิบัติพร้อมติดตามและประเมินผลการนำแผนการพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ โดยเฉพาะกิจกรรม/โครงการที่ต้องใช้งบประมาณ จะต้องผ่านการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีและได้รับความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น รวมทั้งต้องได้รับอนุมัติจากนายอำเภอก่อน

4. การร่วมปฏิบัติให้กลุ่มต่างๆหรือประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการพัฒนา เข้าร่วมการดำเนิน โครงการต่างๆ ได้แก่ การสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่ม โดยให้กลุ่มเป็นผู้ดำเนินการเองให้ประชาชนได้ตรวจสอบการทำงานขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปด้วยความถูกต้อง โปร่งใส การติดตามและประเมินผล การเปิด โอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมปฏิบัติงาน ทำให้ทราบถึงความก้าวหน้าของ โครงการปัญหา/อุปสรรคในการปฏิบัติงาน นอกจากนั้นหลังสิ้นปีงบประมาณองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดประชุมเพื่อชี้แจงการดำเนินงานและเปิด โอกาสให้ประชาชน ได้ประเมินผลประโยชน์ที่ได้รับจริง

บริบทเทศบาลตำบลยายแรมพัฒนา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์

เทศบาลตำบลยายแรมพัฒนา อยู่ในเขตตำบลยายแรมพัฒนา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ในเขตภูเขาไฟพนมรุ้งและภูเขาไฟประโคน ตำบลยายแรมพัฒนามีทั้งหมด จำนวน 16 หมู่บ้าน ในสมัยก่อนขึ้นกับตำบลถาวร ซึ่งตำบลถาวรขึ้นกับตำบลตาเป๊ก ซึ่งขึ้นอยู่ในเขตอำเภอนางรอง เมื่อจัดตั้งตำบลถาวรขึ้นตำบลยายแรมพัฒนาซึ่งสังกัดอยู่ในตำบลถาวร ได้ย้ายมาอยู่ในเขตอำเภอละหานทราย เมื่อพุทธศักราช 2520 ได้แยกตำบลยายแรมพัฒนาออกจากตำบลถาวร โดยมีกำนันบุญมา พรหมลีและกำนันเรียง แก่นจัด เป็นผู้นำ

ตำบลยายแรมพัฒนา ได้แยกออกจากอำเภอละหานทราย เป็นอำเภอเฉลิมพระเกียรติ เมื่อประกาศเป็นอำเภอเฉลิมพระเกียรติในวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ. 2539 เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์ในวโรกาสครบรอบ 50 ปี

ตำบลยายแรมพัฒนา ได้รับการยกฐานะจากสภาตำบลยายแรมพัฒนา เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2539 และได้รับการยกฐานะจากองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นเทศบาลตำบลยายแรมพัฒนา ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 (สำนักงานเทศบาลตำบลยายแรมพัฒนา. 2551: 3)

สภาพทั่วไป

1. ที่ตั้ง

เทศบาลตำบลยายเข้มวัฒนาตั้งอยู่ทางทิศใต้ของ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ห่างจากอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ ประมาณ 12 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดบุรีรัมย์ ประมาณ 90 กิโลเมตร

ทิศเหนือ	จดตำบลตาเป็ก	อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	จังหวัดบุรีรัมย์
ทิศใต้	จดตำบลตาจง	อำเภอละหานทราย	จังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันออก	จดตำบลจรเข้มาก	อำเภอประโคนชัย	จังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันตก	จดตำบลถาวร	อำเภอเฉลิมพระเกียรติ	จังหวัดบุรีรัมย์

2. เนื้อที่

เนื้อที่ประมาณ 81 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 50,625 ไร่ (สำนักงานเทศบาลตำบลยายเข้มวัฒนา. 2551 : 3)

3. ลักษณะภูมิอากาศ

ตำบลยายเข้มวัฒนา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ มีภูมิอากาศแบบร้อนชื้น เดือนที่หนาวที่สุดมีอุณหภูมิต่ำกว่า 20 องศาเซลเซียส ฤดูร้อนอากาศร้อนมาก ฤดูฝนฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล

4. ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มสลับกับเนินลักษณะคล้ายลูกกระนาค

5. เขตปกครองจำนวน 16 หมู่ชน ได้แก่ บ้านวัฒนา บ้านยายคำ บ้านโคกหัวเสือ

บ้านยายเข้ม บ้านโนนเจริญ บ้านโคกหญ้าคา บ้านหนองม่วง บ้านโนนศิลา บ้านโนนทอง บ้านยายเข้ม บ้านวัฒนาใหม่ บ้านเขาคิน บ้านชุมพรพัฒนา บ้านเกษตรพัฒนา บ้านยายเข้มพัฒนา บ้านวัฒนาสามัคคี

6. จำนวนประชากรและผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง (อายุ 18 ปีขึ้นไป) ตำบลยายเข้มวัฒนา มีประชากร ณ วันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2551 จำนวนประชากรทั้งสิ้น 8,634 คน แยกเป็นชาย 4,454 คน หญิง 4,180 คน ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวนทั้งสิ้น 6,281 คน แยกเป็นชาย 3,176 คน หญิง 3,105 คน (สำนักงานเทศบาลตำบลยายเข้มวัฒนา. 2551: 71)

7. สภาพทางเศรษฐกิจ

7.1 การประกอบอาชีพของประชากรตำบลยายเข้มวัฒนาร้อยละ 90 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมาเป็นอาชีพรับจ้างทั่วไป อาชีพค้าขาย อาชีพเลี้ยงสัตว์ อาชีพทอผ้าไหม และอาชีพอื่นๆ ตามลำดับ

7.2 การพาณิชย์และบริการ มีปั๊มน้ำมันและก๊าซ 4 แห่ง ร้านค้า 76 แห่ง โรงสีข้าว 24 แห่ง ร้านเสริมสวย 4 แห่ง ร้านซ่อมรถ 8 แห่ง ร้านเย็บผ้า 1 แห่ง บริษัท 1 แห่ง ท่าข้าว 1 แห่ง

8. สภาพทางสังคม

8.1 การศึกษามีโรงเรียนประถมศึกษา 4 แห่ง โรงเรียนขยายโอกาส 1 แห่ง ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 16 แห่ง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเฉลิมพระเกียรติ 1 แห่ง

8.2 สถาบันและองค์กรศาสนา วัด 4 แห่ง ได้แก่ วัดเจริญนิมิตร์ วัดสุขตำราญ วัดใหม่ยายเข้ม วัดคีรีเขต สำนักสงฆ์ 5 แห่ง ได้แก่ สำนักสงฆ์บ้านโนนทอง สำนักสงฆ์บ้านโนนศิลา สำนักสงฆ์บ้านชุมพรพัฒนา สำนักสงฆ์บ้านเขาคิน สำนักสงฆ์บ้านโนนเจริญ

9. การสาธารณสุข

สถานีนอนามัย 2 แห่ง คือ สถานีนอนามัยบ้านวัฒนาใหม่และสถานีนอนามัยบ้านโคกหญ้าคา

10. การบริการด้านพื้นฐาน

10.1 การคมนาคม มีถนนระหว่างตำบล อำเภอ ดังนี้ ทางหลวงชนบทหมายเลข 4002 ถนนลาดยางจากบ้านยายเข้ม-ละหานทราย ถนนลาดยางจากบ้านยายเข้ม-บ้านโนนทอง ทางหลวงชนบท ถนนลาดยางจากบ้านยายเข้ม - โลกเมือง ถนนลาดยางจากบ้านเขาคิน - อำเภอเฉลิมพระเกียรติ

10.2 การโทรคมนาคม ประกอบด้วย ที่ทำการไปรษณีย์สาขาย่อย 1 แห่ง โทรศัพท์สาธารณะ 23 แห่ง

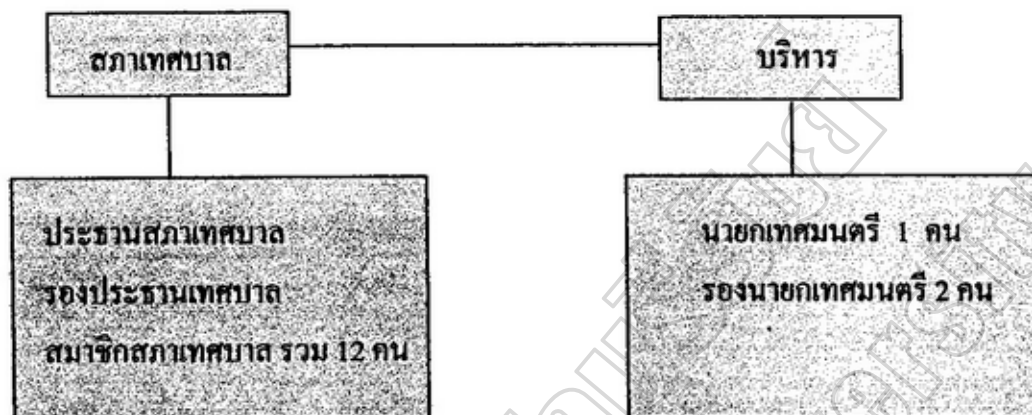
10.3 การไฟฟ้า ตำบลยายเข้มวัฒนา มีไฟฟ้าครบทุกครัวเรือน

11. ข้อมูลอื่นๆ

ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ บริเวณพื้นที่ที่สาธารณประโยชน์ หมู่ที่ 5, หมู่ที่ 9 และหมู่ที่ 10 ทรัพยากรน้ำ มีแหล่งน้ำธรรมชาติหลายแห่ง อันเกิดจากน้ำที่ไหลจากเขาไปรบัดและเขาพนมรุ้ง ในฤดูฝน นานนับหลายปีจนกลายเป็นคลองน้ำธรรมชาติที่สามารถกักเก็บน้ำไว้เป็นแหล่งเพาะ ปลูกและทำการประมง และทรัพยากรดิน บริเวณตำบลยายเข้มวัฒนามีลักษณะดินร่วนมีแร่ธาตุที่เกิดจากภูเขาไฟ คือ ภูเขาไปรบัด ภูเขาพนมรุ้ง และภูอังกูร เหมาะแก่การเพาะปลูกข้าวหอมมะลิและพืชเศรษฐกิจอื่นๆ

โครงสร้างการเมือง การบริหารของเทศบาล

การจัดองค์กรเทศบาลตำบลยายเข้มวัฒนา มีโครงสร้างดังนี้

ภาพประกอบ 3 การจัดองค์กรเทศบาลตำบลยายเข้มวัฒนา

ที่มา : สำนักงานเทศบาลตำบลยายเข้มวัฒนา. (2552: 23)

วิสัยทัศน์เทศบาลตำบลยายเข้มวัฒนา

เศรษฐกิจพอเพียง พร้อมเพรียงการศึกษา ศาสนานำคุณธรรม

เลิศล้ำวัฒนธรรมประเพณี

ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาของเทศบาลตำบลยายเข้มวัฒนา

เทศบาลตำบลยายเข้มวัฒนาได้วางยุทธศาสตร์จากประชาคมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นและผ่านการถ่วงถ่วงจากคณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น และสภาเทศบาลตำบลยายเข้มวัฒนา ได้ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาของเทศบาลตำบลยายเข้มวัฒนา ดังนี้ (สำนักงานเทศบาลตำบลยายเข้มวัฒนา. 2551: 28-33) ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน

เป้าหมาย เพื่อก่อสร้างและซ่อมบำรุง โครงสร้างพื้นฐานในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลยายเข้มวัฒนาให้มีความสะดวกและมาตรฐาน เพื่อสนับสนุนยุทธศาสตร์ด้านอื่นๆ ให้ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านคมนาคมขนส่ง ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและความสงบสุขของประชาชน

แนวทางการพัฒนา การคมนาคมและขนส่ง สาธารณูปโภค สาธารณูปการ

2. ยุทธศาสตร์ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต

เป้าหมาย เพื่อสร้างเสริมทักษะของคนภายในชุมชนทั้งทางด้านจิตใจ ส่งเสริมอาชีพ สวัสดิการสังคม ส่งเสริมกีฬา การศึกษา การสาธารณสุข ให้มีคุณภาพและพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งเป็นไปตามแนวทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10

แนวทางการพัฒนา งานส่งเสริมและพัฒนาอาชีพด้านการเกษตร งานส่งเสริมอาชีพ งานสวัสดิการสังคม งานส่งเสริมกีฬา งานการศึกษา งานสาธารณสุข

3. ยุทธศาสตร์ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคมและรักษาความสงบเรียบร้อย

เป้าหมาย เพื่อจัดระเบียบชุมชน สังคมและรักษาความสงบเรียบร้อย ขยายบริการไฟฟ้า ให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติและยั่งยืน

แนวทางการพัฒนา งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย งานรักษาความสงบเรียบร้อย งานรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

4. ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เป้าหมาย เพื่อการสร้างจิตสำนึก ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

แนวทางการพัฒนา งานคุ้มครองและดูแลรักษาป่า งานจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษ งานรักษาคุณภาพที่สาธารณะ

5. ยุทธศาสตร์ด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป้าหมาย เพื่ออนุรักษ์ รักษา ส่งเสริม สนับสนุนและฟื้นฟูด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

แนวทางการพัฒนา ส่งเสริมด้านศาสนา ส่งเสริมด้านศิลปวัฒนธรรม ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งเสริมจารีตประเพณี

6. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

เป้าหมาย เพื่อสนับสนุนประชาชนทุกภาคทุกส่วนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและตรวจสอบการทำงานของภาครัฐและให้บรรลุแนวทางการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การบริหารราชการให้เป็นไปตามหลักการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

แนวทางการพัฒนา งานพัฒนาตำบลบุคลากรท้องถิ่นและงานพัฒนาด้านเพิ่มประสิทธิภาพงานท้องถิ่น

นโยบายการพัฒนาของคณะผู้บริหารเทศบาลตำบลยายแยมวัฒนา

นโยบายการบริหารงานทั่วไป นำหลักการบริหารงาน โดยเน้นหลักการบริหารที่ดีมาใช้ เพื่อให้เกิดความราบรื่น สะท้อนความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ประชาชนทุกภาคส่วน เข้ามา มีส่วนร่วมในการทำงานของเทศบาลทุกชั้นตอน มีมาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างจริงจังและเกิดผลอย่างแท้จริง เพิ่มประสิทธิภาพในการบริการประชาชน กระจายอำนาจในการตัดสินใจสั่งการ จัดทำแผนพัฒนาเทศบาลที่เสริมสร้างระบบคุณธรรม จริยธรรม ส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชน สร้างท้องถิ่น ให้เกิดความเข้มแข็งและประชาชนมีความสุขบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง พนักงานเจ้าหน้าที่ของเทศบาลจะต้องพัฒนาความรู้ความสามารถในการบริการประชาชน มีความซื่อสัตย์สุจริตตามหลักธรรมาภิบาล

นโยบายทางเศรษฐกิจ พัฒนาให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนของทุกภาคส่วนอย่างลงตัว เปิดโอกาสให้ผู้ด้อยโอกาสได้ทำงานมากขึ้น สนับสนุนผลิตภัณฑ์ชุมชน จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ สนับสนุนให้มีและปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ส่งเสริมงานเทศกาล ตามวัฒนธรรมประเพณีประจำปี สร้างอุตสาหกรรมในครอบครัวให้มากขึ้น สนับสนุน สถานประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรให้ประหยัดเกิด ประสิทธิภาพและประสิทธิผล พัฒนาระบบการเงินการคลังของเทศบาล สร้างความเป็นธรรม ในการจัดเก็บภาษี

นโยบายทางสังคม ส่งเสริมความรักความสามัคคีในชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมบทบาทและคุณค่าของบุคคลในท้องถิ่น ให้มีสันติสุขบนพื้นฐานของวัฒนธรรมไทย สร้างความเสมอภาคและ ความเป็นธรรมในสังคม สร้างคุณค่าของคน ให้การช่วยเหลือเด็ก สตรี คนพิการ คนสูงอายุ ควบคุมดูแลสาธารณะประโยชน์ของชุมชน เพิ่มการตรวจตราในชุมชนทั้งกลางวันและกลางคืน ลดการเสพยาและสิ่งมีนเมา ควบคุมการเล่นเกมและการพนันทุกประเภท จัดตั้งองค์กรชุมชนให้ ครอบคลุมครบถ้วนในพื้นที่ในเขตเทศบาล ส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนกับเทศบาล ให้มีสถานที่ออกกำลังกาย จัดหาผู้นำการออกกำลังกาย ส่งเสริมและสนับสนุนการแข่งขันกีฬา ชนิดต่างๆ ให้มีสวนสุขภาพและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจตามความเหมาะสม

นโยบายทางการเมือง สนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุข กระจายอำนาจให้มากขึ้น ส่งเสริมการออกเสียงเลือกตั้งทุกระดับให้ สุจริตและเป็นธรรม เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมคิด ร่วมรู้ ร่วมตัดสินใจในนโยบายต่างๆ จัด กิจกรรมประชาธิปไตยอย่างสม่ำเสมอ ร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ อบรมความรู้ ให้แก่สมาชิกสภาเทศบาลนำสมาชิกสภาเทศบาล ไปทัศนศึกษา ดูงานในประเทศและนอกประเทศ สนับสนุนกิจกรรมการเมืองอื่นๆ

นโยบายด้านการศึกษา จัดตั้งและพัฒนาศูนย์บริการเด็กเล็กก่อนวัยเรียน ขกระดับการเรียน ให้ได้มาตรฐานมีคุณภาพ เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีปัญญา ส่งเสริมความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ สนับสนุนงานห้องสมุดและการค้นคว้าข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตและคอมพิวเตอร์ ส่งเสริมระบบสารสนเทศแก่ชุมชนและโรงเรียน ส่งเสริมครูและบุคลากรการศึกษาให้ยึดในจรรยาบรรณวิชาชีพ ให้การศึกษาโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาร่างกายและจิตใจแก่นักเรียน จัดหาอุปกรณ์การศึกษาให้เพียงพอ ส่งเสริมการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สนับสนุนการฝึกอาชีพแก่ผู้ว่างงาน จัดหาที่อ่านหนังสือและจัดหาหนังสือพิมพ์แก่ชุมชน

นโยบายด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จัดตั้งเครือข่ายเฝ้าระวังภัยในเขตเทศบาลให้มากขึ้น จัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นในการป้องกันและระงับภัยให้เพียงพอ ผูกอบรมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจถึงภัยต่างๆ สามารถป้องกันภัยเบื้องต้นได้ด้วยตนเอง ทำงานร่วมกับส่วนราชการและองค์กรภาคเอกชนอย่างเข้มแข็ง โดยการป้องกันและเฝ้าระวังอาชญากรรมทุกช่องทาง การควบคุมจุดเสี่ยงและสถานที่ไม่ปลอดภัย การรักษาความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน อบรมและสนับสนุนหน่วย อาสาสมัครป้องกันพลเรือน ตำรวจบ้าน ชยามท้องถิ่น เพิ่มเครื่องมืออุปกรณ์ติดต่อดสื่อสาร ชานพาทนะให้มากขึ้น เพิ่มการตรวจระวังภัยธรรมชาติอื่นๆ

นโยบายด้านสาธารณสุข นำวิธีการเสริมสร้างสุขภาพพลานามัยมาใช้ให้มากขึ้น เช่น สถานที่ออกกำลังกายอย่างเหมาะสม สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ สวนสาธารณะอย่างเพียงพอ ป้องกันเหตุของโรคติดต่อและโรคไม่ติดต่อ ควบคุมและกวดขันสถานบริการ จัดให้มีน้ำสะอาดเพื่ออุปโภคและบริโภคอย่างเพียงพอ ส่งเสริมมาตรการคุ้มครองผู้บริโภค ควบคุมสินค้าที่นำมาจำหน่ายในตลาด จัดตลาดให้มีพื้นที่เพียงพอสะอาดและมีระเบียบ สถานที่ราชการปลอดบุหรี่ ป้องกันยาเสพติดในชุมชน บริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบ ปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัด จัดการฝังเมือง โรงฆ่าสัตว์ที่ถูกสุขลักษณะ นำบ่อน้ำเสียและมลพิษในชุมชน จัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยแก่ผู้ยากจนและด้อยโอกาส

นโยบายด้านโครงสร้างพื้นฐาน ปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทั่วไปให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ปลอดภัยสวยงาม เช่น การปรับปรุง ภูมิทัศน์ในเขตเทศบาล ถนนหนทาง ไฟฟ้าสาธารณะ ประปา สะพาน เขื่อนและคันดิน แหล่งน้ำชุมชน สนามกีฬาากลาง ทางเดินเท้า ท่อระบายน้ำ ทำนบชะลอความเร็วในเขตชุมชนหนาแน่น คิดตั้งป้ายสัญญาณจราจรให้ทั่วถึง ขยายผิวถนนให้กว้างขวาง กวดขันควบคุมสิ่งปลูกสร้างอย่างเข้มงวด เพิ่มการตรวจสอบสถานบริการน้ำมันและแก๊สหุงต้ม

นโยบายด้านศิลปวัฒนธรรม ส่งเสริมจารีตประเพณีท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นและส่งเสริมให้มีสถานที่แสดงศิลปวัฒนธรรมประจำถิ่น เผยแพร่งานประเพณีท้องถิ่น ให้ความสำคัญแก่ผู้สูงอายุและผู้ทรงความรู้ของท้องถิ่น ส่งเสริมให้มีการรักษาประเพณีอันดีงามที่มีมาตั้งแต่เดิม และการแต่งกายที่ถูกต้องเหมาะสม ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม มรรยาทอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน คูแลร์รักษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ วัดในเขตเทศบาล จัดให้มีการขึ้นทะเบียนปราชญ์ท้องถิ่น ส่งเสริมให้พระภิกษุมอบรมสั่งสอนศีลธรรมแก่ประชาชนในวันสำคัญต่างๆ

ในการวางแผนพัฒนาตำบลยายเข้มวัฒนา เทศบาลตำบลยายเข้มวัฒนา ได้ดำเนินการประชุมการจัดทำแผนพัฒนาทุกครั้ง เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา อันจะช่วยในการวางแผนพัฒนาให้เป็นแผนพัฒนาที่สามารถแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้อย่างตรงจุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน ในเขตเทศบาลตำบลยายเข้มวัฒนา อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่ได้ทำการศึกษาไว้ก่อนหน้าแล้วและมีหัวข้องานวิจัยที่สอดคล้องหรือใกล้เคียงกัน เพื่อเป็นแนวทางประกอบการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ซึ่งพอสรุปเนื้อหาางานวิจัยดังกล่าว ได้ดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

พวงทอง โยธาใหญ่ (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นประจำปี 2545 ขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดเชียงใหม่อยู่ในระดับน้อย ประชาชนไม่ให้ความสนใจในกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลเท่าที่ควร ซึ่งทำให้การแก้ปัญหาท้องถิ่นไม่ตรงกับความต้องการ

ปนัดดา บรรณแดง (2545: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล 5 ปี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลนครเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แนวทางและกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแผนพัฒนาเทศบาลที่ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถผลัดกัน โครงการต่างๆ ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม โดยเสนอแผนงานและ โครงการของชุมชนต่อเทศบาลได้ โดยตรงซึ่งกระทรวงมหาดไทยกำหนดแนวทางและกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลไว้ในคู่มือปฏิบัติงานของกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และเมืองพัทยา

การที่ประชาชนนำเสนอโครงการต่างๆ ของแต่ละชุมชนที่มีสภาพปัญหาที่แตกต่างกัน เป็นการสะท้อนปัญหาที่เสนอให้ภาครัฐ ได้รับทราบข้อมูลที่จะนำไปสู่กระบวนการจัดทำแผน อย่างมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนกับภาครัฐ ความคิดเห็นของประชาคมในเทศบาลนครเชียงใหม่ต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชุมชนของตนเอง พบว่า ประชาคมควรดำเนินงานโดยยึดหลักการระบบประชาธิปไตยและผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าพวกพ้อง รวมทั้งควรรับฟังความคิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชน ประชาคมควรรับทราบปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชนที่สอดคล้องกับความเป็นจริงสามารถผลักดัน โครงการต่างๆ ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมประชาคมควรให้ความร่วมมือกับส่วนราชการในด้านการพัฒนา เป็นตัวแทนของประชาชนที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานราชการ ผลการศึกษาพบว่าสมาชิกในชุมชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่บางส่วนยังไม่เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเอง

พรชัย ศรีสุริยพันธ์ โยธิน (2549: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรายชื่อ รายด้านและรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้นำท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามลักษณะทางประชากร พบว่า เพศและอายุที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นต่อการทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ในทุกๆ ด้าน ส่วนระดับการศึกษา พบว่า มีความคิดเห็นแตกต่างกันสองด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการและการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ส่วนการมีส่วนร่วมในการสำรวจและเสนอปัญหา พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของลักษณะการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามประสบการณ์พบว่า ไม่แตกต่างกันในด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ส่วนการมีส่วนร่วมในการสำรวจและเสนอปัญหาและด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า งบประมาณเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด รองลงมาคือ นายองค์กรการบริหารส่วนจังหวัด นายเทศมนตรี นายองค์กรการบริหารส่วนตำบล คณะกรรมการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความร่วมมือของประชาชน และองค์กรส่วนท้องถิ่น ความรู้ ความเข้าใจและการศึกษาของผู้นำท้องถิ่น ประสบการณ์การทำงานของพนักงาน/ข้าราชการ เทคโนโลยีและระบบข้อมูลและระยะเวลาตามลำดับ

อารีชา บุญเปลื้อง (2549: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา เรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำท้องถิ่นในเขตอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ : เปรียบเทียบชาวไทยพื้นราบกับชาวไทยภูเขา พบว่า ผลการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้นำชาวไทยพื้นราบและผู้นำชาวไทยภูเขาในครั้งนี้ พบว่าการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับปานกลางไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาความแตกต่างในแต่ละด้าน คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า ทั้งชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขามีส่วนร่วมในการตัดสินใจอยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (ดำเนินการ) ทั้งชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขามีส่วนร่วมในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ พบว่า ผู้นำชาวไทยพื้นราบมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนชาวไทยภูเขามีระดับการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ในระดับน้อย การมีส่วนร่วมประเมินผลทั้งชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขามีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผู้นำชาวไทยพื้นราบกับผู้นำชาวไทยภูเขา พบว่ามีความแตกต่างกันในการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการเกี่ยวกับการประสานยุทธศาสตร์การพัฒนาและแนวทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัดให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาจังหวัดและอำเภอและการมีส่วนร่วมประเมินผลเกี่ยวกับการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แต่งตั้งผู้นำท้องถิ่นเป็นคณะกรรมการประเมินผลแผนงาน/โครงการและร่วมตรวจสอบ วิเคราะห์และประสานแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับแผนพัฒนาจังหวัด อำเภอและแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด อำเภอและตำบลผลสืบเนื่องมาจากผู้นำท้องถิ่นชาวไทยภูเขาคาดความรู้ ความเข้าใจในหลักการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นเชิงยุทธศาสตร์และขาดความรู้ในกระบวนการวางแผน เพื่อแก้ไขปัญหาภายในท้องถิ่นตนเองและขาดการประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่า ปัจจัยด้านเพศ สถานภาพสมรส รายได้ ตำแหน่ง จำนวนครั้งที่เคยดำรงตำแหน่งทางการเมือง มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของผู้นำชาวไทยพื้นราบและผู้นำชาวไทยภูเขา

วิระชัย คำล้าน (2550: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลวังงาม อำเภอเขษุม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการร่วมตัดสินใจ รองลงมา คือ ด้านการกำกับติดตามผลและด้านการร่วมรับประโยชน์ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการร่วมดำเนินการ

ศิริพงษ์ นิมมา (2550: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลหินลาด อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก พบว่า เพศ อายุและอาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลหินลาด การศึกษา รายได้ กิจกรรมทางสังคม การรับรู้ข่าวสารและแรงจูงใจมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลหินลาด

อาคม ธนุทอง (2550: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากองสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตพื้นที่อำเภอสำโรง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนากองสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมดำเนินการมีส่วนร่วมตัดสินใจและการมีส่วนร่วมกำกับติดตามผลตามลำดับ

วาสนา บัวเกา (2551: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนดำเนินงานประจำปีขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีพบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับปานกลางทั้งภาพรวมและรายด้าน เรียงตามลำดับรายด้านดังนี้ คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานจัดทำแผน และด้านการมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาตามลำดับ ผลการศึกษาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการดำเนินงานประจำปีขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อายุ รายได้ ต่อเดือน จำนวนปีในการทำงานและความรู้ในการจัดทำแผน พบว่า บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการทำแผนที่มีเพศและจำนวนปีในการทำงานต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการดำเนินงานประจำปีแตกต่างกัน โดยเพศชายมีส่วนร่วมมากกว่าเพศหญิงและบุคลากรที่มีจำนวนปีในการทำงาน 6-10 ปี มีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนปีในการทำงาน 16 ปีขึ้นไป ทั้งภาพรวมและรายด้านส่วนคุณลักษณะส่วนบุคคลอื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง

ชเนส ปราบพยัคฆ (2551: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลบัวเงิน อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยภาพรวมและรายด้านในด้านร่วมกำหนดปัญหา ด้านร่วมให้ข้อมูล ด้านร่วมปฏิบัติตามแผนและด้านร่วมติดตามและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการคัดเลือกคณะกรรมการระดับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับน้อย เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นตามลักษณะของประชากร พบว่า

ด้านอายุและอาชีพของประชาชนที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ส่วนด้านเพศระดับการศึกษาและสถานภาพทางการสมรสของประชาชนที่แตกต่างกัน ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น ไม่แตกต่างกัน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำ กับ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น พบว่า ปัญหาเรื่องความรู้ความเข้าใจ โครงสร้างอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นปัญหาในการมีส่วนร่วมของประชาชนมากที่สุด รองลงมาเป็นปัญหาที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีเอกสาร ตำราไว้เผยแพร่ไม่ทั่วถึงและเพียงพอ ประชาชนมีภารกิจไม่สามารถเข้าร่วมการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

สำเร็จ รักษาวิฒนะ (2551: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่องการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลห้วยราช อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ระดับการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลห้วยราช อำเภอห้วยราช จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเมืองการเลือกตั้งของเทศบาล ด้านการวางแผนพัฒนาเทศบาลมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ส่วนด้านการติดตามตรวจสอบงานของเทศบาลมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด ผลการศึกษาเปรียบเทียบระดับการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนจำแนกตามเพศ พบว่า โดยภาพรวมมีส่วนร่วม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่.05 เมื่อจำแนกตามอายุพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ในการวางแผนพัฒนาเทศบาล เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษาและอาชีพ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

งานวิจัยต่างประเทศ

บานเนสและคนอื่นๆ (Banes and others. 1992: 1; อ้างถึงใน สำเร็จ รักษาวิฒนะ. 2551: 64) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้มาตรวัดกัตต์แมนด้านพฤติกรรมการเมืองการปกครองของประชาชนในเนเธอร์แลนด์ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา เยอรมันและออสเตรเลียพบว่าค่าสัมประสิทธิ์ในการกำหนดทำนายของประเทศต่างๆ ออกมา ดังนี้ เนเธอร์แลนด์เท่ากับ.95 อังกฤษเท่ากับ .95 สหรัฐอเมริกาเท่ากับ.94 เยอรมันและออสเตรเลีย เท่ากับ .94 ลักษณะการเข้าร่วมทางการเมืองในประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตยของทางตะวันตกยังคงมีแบบแผนเดียวอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนเธอร์แลนด์และอังกฤษ ลักษณะการเข้าร่วมทางการเมืองจะมีความใกล้เคียงกับมาตรวัดกัตต์แมนมากที่สุด ส่วนในสหรัฐอเมริกา จะมีค่าความคลาดเคลื่อนของแบบแผนการเข้าร่วมทางการเมืองมากที่สุด

โยคารินี (Yocarini, 2004: 1) ได้ทำการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในเมือง Glazoue ในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น พบว่า หลังจากที่ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมเพิ่มขึ้น การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาของประชาชนก็เพิ่มขึ้นด้วย เนื่องจากประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของในโครงการนั้น ซึ่งความสำเร็จนั้นก็เนื่องมาจากการกระตุ้นและสิ่งจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมจากผลการศึกษา งานวิจัยที่ได้กล่าวมาแล้ว ทั้งในงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนส่วนใหญ่ที่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นเป็นเพศชายและประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม แสดงให้เห็นว่าเพศชายให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นมากกว่าเพศหญิง และผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรมจะเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนามากกว่าอาชีพอื่น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรมเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ที่ภาครัฐให้ความสำคัญและมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ ให้มากเพื่อจะได้นำปัญหาและความต้องการของประชาชนผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรมมาแก้ไขปัญหาให้ถูกจุด